

ဝေပွလမ်းစာစဉ်

ဘာဝနာဒီပနီ

ဓမ္မကောလိန္ဒတိချျက်

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

(၁)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
ဘူရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

ဘာဝနာဒီပနီ
ဓမ္မကောက်နှုတ်ချက်

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

(၂)

မာတိကာ

ဘာဝနာ ၄၀-အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်း	- ၃
ရုပ်နာမ်တို့၌ နိမိတ္တဟု စွဲလမ်းပုံ	- ၆
ရုပ်၌ အနိစ္စာနုပဿနာ	- ၈
၃၂ - ကောဠာသ၌ ဓာတ်ခွဲပုံ	-၁၅
ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးနှင့် ရူပက္ခန္ဓာ	-၁၉
သန္တတိပစ္စုပ္ပန်-	-၂၃
နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့၌ အနိစ္စလက္ခဏာ	-၂၅
မြင်-သိနှစ်ချက်ဖြစ်ပုံ	-၂၆
ဝိညာဏ်နှင့်သညာအထူး	-၂၈
သိမှု ၂-မျိုး	-၃၀
သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	-၃၁
ကာယဝိညာဏ်သိနှင့်မနောဝိညာဏ်သိ	-၃၅
စက္ခုသိ၊ မနောသိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်သိ	-၃၈
မြင်မှု၊ သိမှုကို တစ်ပြိုင်တည်း မှတ်ထင်ခြင်း	-၃၉
နိစ္စနိမိတ်-အနိစ္စလက္ခဏာ-အနိစ္စဝိပဿနာ	-၄၂
သုခနိမိတ်-ဒုက္ခလက္ခဏာ-ဒုက္ခဝိပဿနာ	-၄၆
အတ္တနိမိတ်-အနတ္တလက္ခဏာ-အနတ္တဝိပဿနာ	-၅၃

(၃)

ဘာဝနာဒီပနီ

(လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး)

ဘာဝနာ ၄၀-အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်း

ဘာဝနာ ၄၀-ဆောင်ပုဒ်ကို အကျဉ်းပြဆိုခန်း

ခန္ဓာ ၅-ပါး။ ။ ခန္ဓာတို့သည် -

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာ - ရုပ်အစုဟူသော ရူပက္ခန္ဓာ
- ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ - ခံစားမှုအစုဟူသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
- ၃။ သညာက္ခန္ဓာ - အမှတ်ပြု၍ သိမှုအစုဟူသော သညာက္ခန္ဓာ
- ၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ - စိတ်၏ စေ့ဆော်မှု, ပြုပြင်မှုအစုဟူသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
- ၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ- အာရုံကိုသိမှုအစုဟူသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

ဣမေ = ဤသည်တို့ကား၊ ပဉ္စက္ခန္ဓာ = ငါးပါးသောခန္ဓာတို့တည်း။

အနိစ္စလက္ခဏာ ၁၀-ပါး

ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ = ဤငါးပါးသောခန္ဓာတို့သည်-

- ၁။ အနိစ္စာ - မြဲခြင်းသဘော မရှိကုန်။
- ၂။ အဓုဝါ - ခိုင်မာခြင်းသဘော မရှိကုန်။
- ၃။ အသာရာ - အနှစ်သာရ မရှိကုန်။
- ၄။ စလာ - ရွေ့ရှားတတ်ကုန်၏။
- ၅။ ပလောကဓမ္မာ - ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၆။ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ - ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၇။ မရဏဓမ္မာ - သေဆုံးခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၈။ ဝိဘဝဓမ္မာ - ဆုံးရှုံးခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၉။ သင်္ခတာ - အဖန်ဖန် ပြုပြင်အပ်ကုန်၏။
- ၁၀။ ပဘင်္ဂုနော - ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာ ၂၅-ပါး

ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ = ဤငါးပါးသောခန္ဓာတို့သည်-

- ၁။ ဒုက္ခာ - ယုတ်မာ ညစ်ဆိုး ဒုက္ခမျိုးတို့သာတည်း။
- ၂။ ဘယ - ကြောက်ဖွယ်ညစ်ဆိုး ဘေးရန်မျိုးတို့သာတည်း။
- ၃။ ဤတီ - ထိတ်လန့်စဖွယ် အန္တရာယ်မျိုးတို့သာတည်း။
- ၄။ ဥပဒ္ဒဝါ - လွန်စွာကပ်ရပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပါဒ်မျိုးတို့သာတည်း။
- ၅။ ဥပသဂ္ဂါ - တွယ်တာစွဲကပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပါဒ်မျိုးတို့သာတည်း။
- ၆။ ရောဂါ - ကျင်နာညစ်ဆိုး ရောဂါမျိုးတို့သာတည်း။
- ၇။ အာဗာဓာ - နှိပ်စက်ညစ်ဆိုး အနာမျိုးတို့သာတည်း။
- ၈။ ဂဏ္ဍာ - မဖွယ်ရုပ်ဆင်း ထွတ်မြင်းအနာမျိုးတို့သာတည်း။
- ၉။ သလ္လာ - စူးဝင်ညစ်ဆိုး မြားငြောင့်မျိုးတို့သာတည်း။
- ၁၀။ အယာ - အကျိုးယုတ်, အကျိုးမဲ့မျိုးသာတည်း။
- ၁၁။ အတာဏာ- စောင့်ရှောက်မဲ့လျှင်း ဘေး၏အသင်းတို့သာတည်း။
- ၁၂။ အလေဏာ- ကွယ်ကာမဲ့လျှင်း ဘေး၏အသင်းတို့သာတည်း။
- ၁၃။ အသရဏာ- ကိုးရာမဲ့လျှင်း ဘေး၏အသင်းတို့သာတည်း။
- ၁၄။ အာဒိနဝါ - ဆိုးဝါးညစ်ကျူ အပြစ်စုတို့သာတည်း။
- ၁၅။ အယမူလာ - ကျိုးမဲ့ခပင်း ဆင်းရဲခြင်း၏ အရင်းအမြစ်တို့သာတည်း။
- ၁၆။ ဝဓကာ - လူ, နတ်, ဗြဟ္မာ, သတ္တဝါကို နာရီမလပ် အတွင်သတ်သည့် သူသတ်မျိုးရိုးသာတည်း။
- ၁၇။ သာသဝါ - အာသဝေါတရား လေးပါးတို့၏ အစီးအပွားတို့သာတည်း။
- ၁၈။ မာရာမိသာ- ကိလေသာမာရ်, မစ္စုမာရ်တို့၏ စားဖတ်, ဝါးဖတ်

(၅)

သုံးသပ်နင်းနယ်ရာတို့သာတည်း။

- ၁၉။ ဇာတိဓမ္မာ - သတ္တဝါကို မညှာမငဲ့ အရွဲ့အစောင်း မကောင်းဆိုး
ညစ် ဖြစ်ချင်တိုင်း ဖြစ်တတ်သောသဘောရှိကုန်၏။
- ၂၀။ ဇရာဓမ္မာ - ဆုတ်ယုတ် လျော့ပါးခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၂၁။ ဗျာဓိဓမ္မာ - နာခြင်းသဘောရှိကုန်၏။
- ၂၂။ သောကဓမ္မာ - စိုးရိမ် ပူပန်ရခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၂၃။ ပရိဒေဝဓမ္မာ - ငိုကြွေး မြည်တမ်းရခြင်းသဘောရှိကုန်၏။
- ၂၄။ ဥပါယာသဓမ္မာ- သက်ကြီးရှိုက်ငင် ပင်ပန်းရခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။
- ၂၅။ သံကိလေသိကဓမ္မာ - တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, ဒုစ္စရိတတည်းဟူသော ညစ်
နွမ်းခြင်း သုံးပါးကို ပွားစီးစေတတ်သော သဘောရှိကုန်၏။

အနတ္တလက္ခဏာ ၅-ပါး

ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ = ဤငါးပါးသောခန္ဓာတို့သည်

- ၁။ အနတ္တာ - ကိုယ်မဟုတ်ကုန်၊ အစိုးမရကုန်၊ အလိုသို့မလိုက်ကုန်။
- ၂။ ပရေ - အကျွမ်းဝင်ခြင်း အမြဲကင်းသော သူစိမ်းပြင်ပတို့
သာတည်း။
- ၃။ ရိတ္တာ - အနှစ်သာရဟူသမျှနှင့် မြူစ, မယှဉ် အစဉ်ဆိတ်ကင်း
သောတရားတို့သာတည်း။
- ၄။ တုတ္တာ - ကောင်းမြတ်ချမ်းသာ မင်္ဂလာသုခဟူသမျှနှင့် မြူစမနီး
အချည်းနှီးသော တရားတို့သာတည်း။
- ၅။ သုညာ - ထောက်ရာတည်ရာ ကိုးကွယ်ရာမျိုး တစိုးတစိမရှိ
လုံးလုံး အသုံးမကျသောတရားတို့သာတည်း။

အနိစ္စလက္ခဏာ ၁၀-ပါး, ဒုက္ခလက္ခဏာ ၂၅-ပါး, အနတ္တလက္ခဏာ
၅-ပါး၊ စုစုပေါင်း ဘာဝနာ (၄၀)ဖြစ်၏။

(၆)

**ရုပ်နာမ်တို့၌ နိမိတ္တဟု စွဲလမ်းပုံ
အရိပ်နှစ်မျိုး**

သစ်ပင်ရှိသော် ယင်းကိုစွဲ၍ သစ်ပင်ရိပ် ပေါ်မြဲဖြစ်၏။ ထိုသို့ပေါ်ရာ၌ သစ်ပင်သည် အရိပ်မဟုတ်၊ အရိပ်သည် သစ်ပင်မဟုတ်၊ သစ်ပင်ကိုစွဲ၍ အရိပ်ဖြစ်၏။ သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်း၊ သစ်ရွက်တို့သည်လည်း အဋ္ဌကလာပ် ရုပ်အစုတို့ကို စွဲ၍ပေါ်သော အရိပ်သာတည်း။ အဋ္ဌကလာပ် ရုပ်အစု တို့သည် သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်း စသည်တို့ မဟုတ်ကြကုန်။ သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်း တို့သည်လည်း အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်အစု မဟုတ်ကြကုန်။ အဋ္ဌကလာပ် ရုပ် အစုကိုစွဲ၍ သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်းစသော သဏ္ဍာန်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်းသဏ္ဍာန်တို့ကိုစွဲ၍ သစ်ပင်ရိပ်၊ သစ်ကိုင်းရိပ်စသော အရိပ် တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

ရုပ်နာမ်မှ အရိပ် ၂-မျိုးပေါ်ခြင်း-

ဤသို့လျှင် သစ်ပင်၌ရှိသော အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်အစုတို့မှ အရိပ် နှစ်မျိုးပေါ်၏။ သစ်ပင်သဏ္ဍာန်၊ သစ်ကိုင်းသဏ္ဍာန်စသော ပဌမအရိပ် သည် အဋ္ဌကလာပ် ရုပ်အစုတို့ကို မှီ၍ပေါ်၏။ သစ်ပင်ရိပ်၊ သစ်ကိုင်းရိပ် စသော ဒုတိယအရိပ်တို့ကား မြေပြင်၌ ပေါ်ကြကုန်၏။

ပကတိလူတို့သည် ဤဒုတိယအရိပ်ကိုသာ အရိပ်ဟုသိကြ၏။ ပဌမ အရိပ်ကို အရိပ်ဟုမသိကြ။ ထို့အတူ သတ္တဝါတို့၌လည်း-ရုပ်ခန္ဓာတို့မှ အရိပ်နှစ်မျိုး ထွက်၏။ ဦးခေါင်းသဏ္ဍာန်၊ ကိုယ်သဏ္ဍာန်၊ ခြေသဏ္ဍာန်၊ လက်သဏ္ဍာန်၊ လည်ပင်းသဏ္ဍာန်ဟူသော အရိပ်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်အသွင်၊ သတ္တဝါ အသွင်ဟူသော အရိပ်တို့ဖြစ်ကြကုန်၏။

ပဌမအရိပ်။ ။အဏုမြူ ပရမာအဏုမြူမျှ အထည်ဝတ္ထု ဖြစ်သဏ္ဍာန်သည်ကား ပဌမအရိပ်မျိုးတည်း။

(၇)

ဒုတိယအရိပ်။ ။နေရောင်ကိုစွဲ၍ မှန်ပြင် ရေပြင်တို့၌ပေါ်သော အရိပ်ကား ဒုတိယအရိပ်မျိုးတည်း။

နာမ်ခန္ဓာအရိပ်-

နာမ်ခန္ဓာတို့မှထွက်သောအရိပ်ကား မြင်သောအသွင်၊ ကြားသော အသွင်၊ ကြံသောအသွင်၊ သိသောအသွင်၊ သာယာသောအသွင်၊ မသာယာ သောအသွင်၊ အမျက်ထွက်သောအသွင်၊ ကြည်ဖြူသောအသွင်၊ မကြည် ဖြူသောအသွင် စသည်တို့သည် နာမ်ခန္ဓာတို့မှထွက်၍ ရုပ်ခန္ဓာတို့၌ ထင်သောအရိပ်တည်း။

ခန္ဓာငါးပါးမှအရိပ်-

ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ ထွက်သောအရိပ်ကား ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ လှုပ်သောအသွင်၊ ရပ်သောအသွင်၊ သွားသောအသွင်၊ ကွေးသောအသွင်၊ ဆန့်သောအသွင်၊ ထိုထိုအမှုကို ပြုသောအသွင်၊ ပြောဆိုသောအသွင် စသည်ဖြင့် ထင်မြင်ကြသမျှ အလုံးစုံတို့သည် ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ ထွက်သော အရိပ်တို့တည်း။ ဤသို့လျှင် ခန္ဓာငါးပါးတို့နှင့်စပ်၍ ထင်မြင်ရသောအရိပ် အသွင်တို့ကို “နိမိတ္တ” ဟု ဆိုသတည်း။

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် (ရုပ်နာမ်၌ အနိစ္စရှုပုံ)-

(သစ်ပင်၌ အမှန်ရှိရင်း)ဖြစ်ကုန်သော **(အဋ္ဌကလာပရုပ်)** တို့ကို၎င်း၊ ထိုရုပ်တို့၌ရှိသော**(အနိစ္စအချက်)**ကို၎င်း **(ဉာဏ်အမြင်)** ပေါက်သည်ရှိသော် သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်း၊ သစ်ရွက်၊ အစရှိကုန်သော ပဌမ အရိပ်တို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကုန်၏။ **(စိတ်အာရုံမှာသာ မျက်လှည့်အသွင်)**ကဲ့သို့ ထင်မြင်ရသော **(အရိပ်မျိုး၊ နိမိတ်မျိုး၊ အသွင် သဏ္ဍာန်မျိုး)**တို့သာတည်းဟု ဉာဏ်၌ ရှင်းလင်းစွာ မြင်၏။

မျက်လှည့်ပမာ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ

သတ္တဝါတို့၌ အမှန်ရှိရင်းဖြစ်သော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၏ အနိစ္စ အချက်ကို ဉာဏ်အမြင်ပေါက်သည်ရှိသော် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအစရှိကုန် သော ရုပ်နိမိတ် နာမ်နိမိတ်တို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကုန်၏။

(စိတ်အာရုံမှာ မျက်လှည့်အသွင်)ကဲ့သို့ ထင်မြင်ရသော **(အရိပ်မျိုး၊ နိမိတ်မျိုး၊ အသွင်သဏ္ဍာန်မျိုး)**သာတည်းဟု ဉာဏ်၌ ရှင်းလင်းစွာ မြင်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်ခြံပ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်အမူအရာ အလုံးစုံ ကွယ်ပျောက်သည်ရှိသော် ငါသူတစ်ပါး၊ ယောက်ျားမိန်းမဟူသော အသွင်သဏ္ဍာန် အရိပ်တို့လည်း ကွယ်ပျောက်ကုန်လတ္တံ့။

ရုပ်၌ အနိစ္စာနုပဿနာ

ယခုအခါ ရူပက္ခန္ဓာ၌ အနိစ္စာနုပဿနာ ရှုပွားနည်းကို သိသာရုံပြဆိုအံ့။

၁။ နူးညံ့၊ ခက်မာ ကိရိယာ၊ နှစ်ဖြာ မြေဓာတ်စစ်။

၂။ ဖွဲစေး၊ စီးယို နှစ်ပါးကို၊ ခေါ်ဆို ရေဓာတ်စစ်။

၃။ ပူမှု၊ အေးမှု ဤနှစ်ခု၊ ခေါ်မှု မီးဓာတ်စစ်။

၄။ ထောက်ကန်၊ လှုပ်ရှား ဤနှစ်ပါး၊ ခေါ်ငြားလေဓာတ်စစ်။

၅။ ထွေထွေကိရိယာ ပိုင်းခြားရာ၊ အာကာဓာတ်အစစ်။

အဏုမြူမျှ အထည်ဝတ္ထု ခြပ်သဏ္ဍာန် နိမိတ်အသွင် ထင်မြင်လျှင် အရှိမဟုတ်ပြီ၊ အဏုမြူတစ်ခုအတွင်း၌ ကလာပ်ဖွဲ့ အများရှိ၏၊ အာကာ သခြားရှိ၏၊ အစိတ်အဖြာကွဲမှုဟူသမျှသည် ကလာပ်ခြားမှ ကွဲမှုတည်း၊ အဏုမြူအမည်ကွယ်ပျောက်၍ ပရမာအဏုမြူ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုပရမာ အဏုမြူတို့ အသီးသီးစိတ်ဖြာကြလျှင် ပရမာအဏုမြူ ကွယ်ပျောက်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် အဏုမြူဓာတ်၊ အဏုမြူကလာပ်ဟူ၍မရှိ၊ နိမိတ္တမျိုးသာ ဖြစ်၏၊ ပရမာအဏုမြူဓာတ်၊ ပရမာအဏုမြူ ကလာပ်ဟူ၍မရှိ၊ နိမိတ္တ

(၉)

မျိုးသာဖြစ်၏။ **(ပရမာအဏုမြူ)**ကား ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်အပ်၊ **(ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်)**ဖြင့်သာ မြင်အပ်၏။ ထိုပရမာအဏုမြူမှာပင် ပထဝီပေါင်းများစွာ၊ အာပေါပေါင်းများစွာ၊ တေဇောပေါင်းများစွာ၊ ဝါယောပေါင်းများစွာ၊ ကလာပ်ခြား အာကာသပေါင်း များစွာရှိ၏။

ထို့အတူ နေရောင်၊ လရောင်၊ ကြယ်ရောင်၊ မီးရောင်၊ လျှပ်ရောင်တို့၌၎င်း။ သစ်ရိပ်၊ လူရိပ်၊ နေရိပ်၊ လရိပ်၊ တိမ်ရိပ်တို့၌၎င်း၊ အသံမျိုး၊ လေမျိုး၊ အနံ့အမျိုးမျိုးတို့၌၎င်း၊ မြေဓာတ်၊ ရေဓာတ်၊ မီးဓာတ်၊ လေဓာတ်ဟူသော မဟာဘုတ်ရုပ်တို့သည် ပါရှိကုန်၏။ မဟာဘုတ်ရုပ်တို့နှင့် ကင်း၍ ရုပ်ဖြစ်ခြင်းမည်သည်မရှိ၊ **(မဟာဘုတ်ရုပ်တို့သည် ခပ်သိမ်းသောရုပ်တို့၏ အထည်ခံ အမာခံ)**ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဤသည်လည်း မဟာဘုတ်ရုပ်တို့၏ သိမ်မွေ့လှပုံကို သိမြင်ရန် အချက်တည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့်အာကာသ

အာကာသဓာတ် ၂-ပါး။ ။ အပြိုင်ဖြစ်သော ကလာပ်ဖွဲ့တို့၏ အချင်းချင်းခြားမှုနှင့် ရှေ့နောက်အစဉ်ဖြစ်သော ရုပ်ဟောင်း၊ ရုပ်သစ်တို့၏ ဘင်စွန်း၊ ဥပါဒ်စွန်းခြားမှုဟူ၍ ၂-ပါးရှိ၏။

အပြိုင်ဖြစ်သော ကလာပ်တို့၏ အချင်းချင်းခြားမှုကို ရှေး၌ အဏုမြူ၊ ပရမာအဏုမြူတို့ကို ခွဲ၍ပြဆိုခဲ့ပြီ။ ရှေ့နောက်အစဉ်ဖြစ်သော ရုပ်ဟောင်း၊ ရုပ်သစ်တို့၏ဘင်စွန်း-ဥပါဒ်စွန်းခြားမှု၌ ခပ်သိမ်းသော ရုပ်နာမ်တရားတို့မည်သည် **(ကြိယာ)**မျှသာဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် **(အမူအရာ)**တစ်မျိုးသည် **(ရုပ်နာမ်)**တစ်မျိုးပေတည်း။ ထိုတွင် ရုပ်အမူအရာတစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုး၏အကြား၌ အာကာသ ပရိစ္ဆေဒခြားမြဲတည်း။

အာကာသခြားပုံ။ ။-လူတို့၌ အရေးပါးနှင့်အရေထူအကြား၌ အာကာသခြား၏၊ အပေါ်ရံအရေပါးကို အသီးအခြားခွဲယူလျှင်ရ၏။ အရေထူနှင့်

အသားအကြား၌ အာကာသခြား၏၊ အရေထူကို သီးခြားခွါယူလျှင်ရ၏၊ အရိုးတို့နှင့်အသားအကြား၌ အာကာသခြား၏၊ အသားကို အသီးခြား ခွါယူသော်ရ၏။ ဤအာကာသမျိုးကား ဟင်းလင်းမြင်ရသော အာကာသမျိုး မဟုတ်၊ အစွန်းနှစ်ခု ထိစပ်လျက်ရှိသော်လည်း အကြားအလပ် ဧကန်ရှိ၏။

ဓာတ်ကြီးလေးပါးနှင့် ချိပ်ခဲဥပမာ

ပထဝီအာကာသ- - အလွန်မာသောချိပ်ခဲကို ပြင်းစွာပူသော မီးကျိုးစု၌ ကျရောက်သည်နှင့် မီးရိုက်သည် အစဉ်အတိုင်းလောင်လေရာ အအေးမီးဓာတ်သည် အစဉ်အတိုင်းချုပ်၏၊ ထို့အခါ အတူဖြစ်ဘက် ခက်မာမှုသည်လည်း အအေးမီးဓာတ်နှင့်အတူချုပ်၏။ ထို့နောက် အပူ မီးဓာတ်နှင့်အတူ နူးညံ့မှု အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ချိပ်ရည်ဖြစ် လာ၏။ စေ့စေ့ကြည့်လျှင် ခက်မာမှု ပျောက်သွားမှု၊ ပျော့ပျောင်းလာမှု၊ အစိုင်အခဲကျေသွားမှု၊ အရည်ဖြစ်ပေါ်မှုတို့ကို ဒိဋ္ဌမြင်ရ၏။ ခက်မာမှု အဆင့်ဆင့်ချုပ်ကွယ်၍ နူးညံ့မှု အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

တစ်ဖန်ရေလောင်းသော် အပူမီးဓာတ်ချုပ်ငြိမ်းပြီး အအေးမီးဓာတ် ဖြစ်ပေါ်လာပြန်လျှင် နူးညံ့မှုအဆင့်ဆင့်ချုပ်၍ ခက်မာမှုအဆင့်ဆင့် ဖြစ် ပေါ်ပြန်၏။ ဤချိပ်ခဲ၊ ချိပ်ရည်ဟူသော နိမိတ္တဓမ္မကြီးကို နှလုံးမသွင်းမူ၍ ခက်မာမှု၊ နူးညံ့မှုဟူသော ပထဝီဓာတ်စစ်ကိုသာ ဉာဏ်နှင့်စိုက်၍ကြည့်လေ။

ပထဝီဓာတ် ဖြစ်ပုံပျက်ပုံ -- ခက်မာမှုပထဝီသည် အရည်ဖြစ် သည့်တိုင် ပကတိအတိုင်း တည်နိုင်သလော၊ ခက်မာမှုပထဝီ ပျက်သွား၍ နူးညံ့မှုပထဝီ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ဉာဏ်၌ ထင်ရှားစွာ မြင်နိုင်၏။ ရှေးရှေး ပထဝီ ပျက်မှုအဆုံးနှင့် နောက်နောက်ပထဝီ ဖြစ်မှုအစတို့၏အကြား၌ အာကာသပရိစ္ဆေဒ အခြားရှိသည်ကို ဉာဏ်၌ မြင်ရာ၏။ ဤအာကာသ ပရိစ္ဆေဒကား အလွန်စိပ်၏။ မျက်တောင်တစ်ခတ်မှာပင် အရာအထောင်

မကစိပ်၏။ ဉာဏ်၌ ပထဝီကြိယာ တစ်မျိုးတစ်မျိုးအနေနှင့် ထင်ရှားရာကို သာကြည့်လေ။ ခက်မာမှုတစ်ပိုင်း၊ ပျော့မှုတစ်ပိုင်း၊ အရည်တစ်ပိုင်း၊ ဤသို့ ၃-မျိုးပိုင်း၍ကြည့်ရာ၏။ ပျက်မှုကိုကြည့်သောအခါ တစ်ပိုင်း တစ်ပိုင်း သီးသန့်ခြား၍ကြည့်လေ။

အာပေါအာကာသ-- အာပေါ၌လည်း ပကတိခက်မာမှုမှစ၍ အရည်ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ဖွဲ့စေးမှု အာပေါဓာတ်၏ အဆင့်ဆင့် ပျောက်ပျက်သွားပုံ၊ ယိုစီးမှု အာပေါဓာတ်၏အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်သွားပုံ၊ တစ်ဖန် အရည်မှာရှိသော ယိုစီးမှုမှစ၍ ပကတိခက်မာမှုဖြစ်သည့်တိုင် အောင် ယိုစီးမှုအဆင့်ဆင့် ချုပ်ပျောက်ပုံ၊ ဖွဲ့စေးမှုအဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်ပုံကို အာကာသပရိစ္ဆေဒနှင့် ပိုင်းခြား၍ကြည့်လေ။

တေဇောအာကာသ -- တေဇော အာကာသ၌လည်း အေးမှု အဆင့်ဆင့်၊ ပူမှု အဆင့်ဆင့်တို့ကို ပိုင်းခြားကြည့်လေ။

ဝါယောအာကာသ--ဝါယောအာကာသ၌လည်း ထောက်ကန် တောင့်တင်းမှု အဆင့်ဆင့်၊ လှုပ်ရှားမှု အဆင့်ဆင့်တို့ကို ပိုင်းခြားကြည့်လေ။

ဓာတ်ကြီးလေးပါးနှင့်ကြိမ်လုံးဥပမာ

ကြိမ်တစ်လုံးကို ကိုင်းညွတ်ရာ၌ အလုံးအရှည်ဟူသော နိမိတ္တဓမ္မ ကြီးကို နှလုံးမသွင်းပဲ ခက်မာမှုဟူသော ပထဝီဓာတ်၌ ကြည့်ပုံကား ဖြောင့်သောအခါ၌ရှိသော ခက်မာမှုပထဝီသည် ကွေးသည့်တိုင်အောင် ပကတိအတိုင်း တည်နေနိုင်၏လောဟုဆင်ခြင်သော် စ၍ညွတ်သည်မှ အစဉ်အတိုင်း ပျောက်ကွယ်သွားသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ခက်မာမှု အသစ်အသစ်တို့ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်၌ မြင်နိုင်၏။

ထိုကြိမ်လုံးကို တစ်ဖန်ပြန်၍ဖြောင့်ရာ၌လည်း ထို့အတူကြည့်လေ။

(၁၂)

ပထဝီအာကာသကို ခြားနားစွာထင်မြင်နိုင်ပါလျှင် ခက်မာမှုပထဝီနှင့် အတူဖြစ်သော အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောအာကာသတို့ကိုလည်း မြင်နိုင်တော့သည်။ တစ်ခုသော အမူအရာကြိယာကို ပရမတ်ဓာတ်တစ်ခု ဆိုလျှင် **(လှုပ်ရှားမှုမည်သည် ကြိယာအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲမှု)**ပေတည်း။

ထို့ကြောင့် ပရမတ်ဓာတ်တစ်ခုသည် ဆံတစ်ဖျားမျှလှုပ်ရှားရိုးမရှိ၊ ပကတိမူလအတိုင်းသာပျက်၏။ ရွှေ့ရှားခြင်း ကြွခြင်း ရွှခြင်းဟူ၍မရှိ။ လူတို့သိမြင်နိုင်သော လှုပ်ရှားမှု၊ ရွှေ့ရှားမှု၊ ဆုတ်မှု၊ တိုးမှုအားလုံးသည် **(ပရမတ်ဓာတ် အသစ်၊ အဟောင်း ပြောင်းလဲမှုသာတည်း။)**

ဖြစ်မှု ပျက်မှု အာကာသမှု ဟူသောဓမ္မ(၃)ပါး

ချိပ်ခဲ၌ မီးပြင်းထိလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ချိပ်ခဲအမူအရာ တစ်မျိုး ပြောင်းလဲမှုကို မျက်စိနှင့်မြင်သကဲ့သို့ အမူရာဟောင်း ပျက်သည် ကိုလည်းမြင်၏။ အမူရာသစ် ဖြစ်သည်ကိုလည်းမြင်၏။ **(မျက်မြင်သည် ကား ဌီခဏသို့ ရောက်ဆဲကိုသာမြင်၏။ ပျက်မှုအစွန်း၊ ဖြစ်မှုအစွန်း တို့ကို မြင်ရိုးမဟုတ်။ အစွန်းနှစ်ခုတို့၏အကြား အာကာသ ပရိစ္ဆေဒကို လည်း မြင်ရိုးမဟုတ်။ အဟောင်း၊ အသစ်ဌီချင်းသာ ဆက်၍မြင်၏။)**

ထိုသို့မြင်ရာတွင် အမူအရာမတူသည်ကိုသာမြင်၍ **(မနောဒွါရ ဖြင့် ရုပ်ပြောင်းလဲမှု)**ကို လောက၌အလိုအားဖြင့်သိကြ၏။ အမူအရာ ဟောင်းပျက်သည်ဟု သိကြ၏။ အမူအရာသစ်ဖြစ်သည်ဟုသိကြ၏။ အမူအရာခြားသည်ဟု သိကြ၏။ ယင်းတွင်-

- ၁။ အမူအရာ**(ဟောင်းပျက်)**သည်ဟု သိမှုကား **(ဘင်)**ကို သိမှုတည်း။
- ၂။ အမူအရာ**(သစ်ဖြစ်)**ပေါ်သည်ဟု သိမှုကား **(ဥပါဒ်)**ကို သိမှုတည်း။

၃။အမူအရာ(ခြား)သည်ဟု သိမှုကား
(အာကာသပရိစ္ဆေဒ)ကို သိမှုတည်း။

မရဏဓာတ် --အမူအရာ(အဟောင်းပျက်မှု)ကား မရဏဓာတ်
ဟု သီးခြားဓာတ်တစ်ပါးအနေနှင့်မသိကြ။ စိတ်၌ စွဲထင်နေသော ချိပ်အခဲ
ပျက်မှုအနေနှင့်သာ ထင်ကြ၏။

ဇာတိဓာတ် - ထို့အတူ အမူအရာ(အသစ်ဖြစ်မှု)ကိုလည်း သီးခြား
ဇာတိ ဓာတ်တစ်ပါးဟုမသိကြ။

အာကာသဓာတ် - အမူအရာ (ခြားမှု)ကိုလည်း အာကာသ
ပရိစ္ဆေဒ ဓာတ်တစ်ပါးဟု မသိကြ။

(ချိပ်ခဲ)ဟူသော ဧကန်ရှိမဟုတ်သည့် **(နိမိတ္တကြီး)**ကို ဉာဏ်နှင့်
ဖယ်၍ ခက်မာမှု၊ အေးမှု၊ ပူမှုဟူသော ပရမတ်ဓာတ်ကို ဉာဏ်နှင့်ကြည့်
တတ်မှသာ ထိုမရဏဓာတ်၊ ဇာတိဓာတ်၊ အာကာသဓာတ်တို့သည် ဓာတ်
အသီးအခြားအဖြစ် သိမြင်နိုင်သည်။ ဤဓမ္မသုံးပါးကို ဉာဏ်အမြင်၌
ထင်ရှားပေါ်လွင်လာအောင် အားထုတ်ရသည်။ သတိအထူးရကြစေ။

ဤမျှဖြင့် အနိစ္စတရားသည် ငါတို့ နဂိုအသိစိတ်မှာပင် ပါပြီးသား
တည်း။ မမှီနိုင်သောတရားမဟုတ်။ ဉာဏ်၌ **(နိမိတ္တဓမ္မကို ပယ်ရှားမှု
လိုနေသည့်) အတွက်ကြောင့်သာ (အနိစ္စကိုမြင်လျက်နှင့် အနိစ္စမှန်း
မသိ)ကြကုန်သည်ဟု အားတက်ရန် ပြဆိုသတည်း။**

အနိစ္စလက္ခဏာကို မထင်မြင်နိုင်ပုံ

အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဉာဏ်၌ အဘယ်ကြောင့်
မထင်လေသနည်းမူကား- ဖြစ်မှု-ပျက်မှုကို **(ဓာတ်အသီးအခြားဟု ထင်ရှား
အောင် နှလုံးမသွင်း)**သဖြင့်, **(သန္တတိပညတ်)**ဟူသော **(နိမိတ္တဓမ္မ)** ဖုံးနေ
သောကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဉာဏ်၌ မထင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဖြစ်မှု-

ပျက်မှုကို ဓာတ်အသီးအခြားဟု ဉာဏ်နှင့်သိမ်းဆည်း၍ သန္တတိပညတ် တည်းဟူသော နိမိတ္တဓမ္မကို ဉာဏ်နှင့်ပယ်ရှားသည်ရှိသော် အနိစ္စလက္ခဏာ သည် (ဟုတ်တိုင်းမှန်သော မိမိကိစ္စနှင့်တကွ ဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။)

ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးနှင့်ဓမ္မကြီး ၃-ပါး

အတ္တဒိဋ္ဌိ၏ အမိသဖွယ်ဖြစ်သော (မောဟတရားသည် ဓာတ်ကြီး လေးပါး၊ ဓမ္မကြီးသုံးပါးတို့ကိုဖုံး)ထား၏။ ထို့ကြောင့် ဓာတ်ကြီး၊ ဓမ္မကြီး တို့ကို ကြောင်ကြောင်မြင်လျက် မသိကြကုန်၊ ကြောင်ကြောင်သိလျက် မမြင်ကြကုန်။ ဤကိုယ်ခန္ဓာသည် (ဓာတ်ကြီးလေးပါးအစုသာတည်း ဟု သိကြလျက် ကိုယ်ခန္ဓာတစ်ခုလုံးကို လေးစိတ်ကွဲအောင် ခွဲခြမ်း၍ မမြင်ကြကုန်။)

ခက်မာမှု-နူးညံ့မှု၊ ဖွဲမှု-ယိုစီးမှု၊ ပူမှု-အေးမှု၊ ထောက်ကန်မှု-တောင့် တင်းမှုတို့သည် ဒိဋ္ဌကိုယ်တွေ့သာတည်း။ ထိုအမူအရာတို့၏ပျက်မှု၊ ပြောင်းမှု၊ အမူအရာခြားမှု၊ ရှေ့နောက် မတူမှုတို့သည် ဒိဋ္ဌကိုယ်တွေ့သာ တည်း။ (အမူအရာ တစ်ခုတစ်ခုကို ဓာတ်တစ်ပါးတစ်ပါးဟူ၍ ဉာဏ် နှင့်ခြားနား၍ မမြင်ကြကုန်၊) အလုံးစုံသော အမူအရာစုကို (နိမိတ် နှင့်တစ်ခုတည်းပြု၍)သာ မြင်ကြကုန်၏။ ကိုယ်ကိုစမ်းလျှင် ပူမှန်း နွေးမှန်း အေးမှန်းသိ၏။ တေဇောဓာတ်ဟူ၍မသိကြ။

(နိမိတ်နှင့်တစ်ခုတည်းပြု၍) ကိုယ်ပူသည်၊ ကျောပူသည်၊ ဝမ်းပူသည် အစရှိသည်ဖြင့် သိကြ၏။ အပူပျောက်ပြီ၊ အနွေးပျောက်ပြီ၊ အအေး ပျောက်ပြီဟု သိကြ၏။ ထိုပျောက်မှုကို တေဇော၏ချုပ်မှု ဟူသော မရဏဓာတ်ဟူ၍ မသိကြ၊ ပူလာပြီ၊ အေးလာပြီဟုသိကြ၏။ ထိုဖြစ်ပေါ်မှုကို ဇာတိ ဓမ္မမျိုးဟူ၍မသိကြ။

၃၂ - ကောဋ္ဌာသ၌ ဓာတ်ခွဲပုံ

လူတစ်ကိုယ်၌ ကာယ ၃၂-ပါးရှိခြင်း-- ထိုအလုံးစုံကို ထင်ရှားစေခြင်းငှါ တစ်ယောက်သောသူ၏ ကိုယ်သန္တာန်၌ ကေသကာယ၊ လောမကာယ အစရှိဖြင့် ကာယပေါင်း ၃၂-ပါးရှိ၏။ ကိုယ်ခန္ဓာပေါင်း ၃၂-ပါးရှိ၏ဟူလို။

ဆံပင်၌ ကာယကြီး(၄)ပါး-

ဆံပင်တစ်ခု၌လည်း ပထဝီကာယ၊ အာပေါကာယ၊ တေဇောကာယ၊ ဝါယောကာယဟူ၍ ၄-ပါး ရှိ၏။

- ၁။ ပထဝီကာယ - ဆံပင်၌ အမာခံဖြစ်သော ခက်မာမှု အပေါင်းသည် ပထဝီကာယမည်၏။
- ၂။ အာပေါကာယ - ဖွဲ့စေ့မှုအပေါင်းသည် အာပေါကာယမည်၏။
- ၃။ တေဇောကာယ - ပူမှု၊ အေးမှုအပေါင်းသည် တေဇောကာယ မည်၏။
- ၄။ ဝါယောကာယ - တေဇော၏အရှိန်ဖြစ်သော ထောက်ကန် လှုပ်ရှားမှု အပေါင်းသည် ဝါယောကာယမည်၏။

ဆံပင်၌ ဓာတ် ၃-ပါးနှင့်နိမိတ် ၂-ပါးခွဲပုံ

ထိုကာယကြီးလေးပါးတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှုဟူသော လက္ခဏာဓာတ် ၂-ပါးရှိ၏။ ကလာပ်ဖွဲ့ ကလာပ်ခဲတို့၏ ထက်ဝန်းကျင် ရှေ့နောက်(အခြား) ဟူသော အာကာသပရိစ္ဆေဒဓာတ်လည်းရှိ၏။ **(သဏ္ဍာန်နိမိတ်)**လည်း ရှိ၏။ ထိုသဏ္ဍာန်အတိုင်း နှစ်, လ အရှည်တည်နေသည်ဟု ထင်သော **(သန္တတိနိမိတ်)**လည်း ရှိ၏။

ထို**(နိမိတ် ၂-ပါး)**တို့သည် စိတ်တွင်ထင်သော **(ပညတ်)**သာတည်း၊ ထိုနိမိတ် ၂-ပါးတို့မှာ ဖြစ်မှုလည်းမရှိ၊ ပျက်မှုလည်းမရှိ၊ နိစ္စမျိုးသာတည်း။

ထို**(နိမိတ်နှစ်ပါး)**တို့၏**(မိရာ ကာယကြီးလေးပါး)**၏ဖြစ်မှုကို

ထိုနိမိတ်တို့၏ဖြစ်မှုဟု ထင်ကြ၏။ သုသာန်မြေမှာ ကာယကြီးလေးပါး
၏ပျက်မှုကို ထိုနိမိတ်တို့၏ ပျက်မှုဟု ထင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် **(နိမိတ်ကို
သာစွဲ၍)**နေသော သတ္တဝါတို့သည် တစ်ခါဖြစ်၊ တစ်ခါပျက်သာရှိသည်ဟု
ထင်မှတ်မှားနေ၏။

ဆံပင်၌ သဏ္ဍာနနိမိတ်ဖုံးပုံ

သဏ္ဍာနနိမိတ်သည် ဆံပင်၌ရှိသော **(ကာယကြီးလေးပါး)**တို့ကို
ဆံပင်ဟု **(တစ်ခုတည်းပြု၍)**ဖုံးလွှမ်း၏။ ဆံပင်၌ရှိသော **(ခက်မာမှု)**ကို
(ပထဝီဓာတ်)ဟု ခွဲခြား၍မသိ၊ **(ဆံပင် ခက်မာသည်)**ဟူ၍သာ သိကြ၏။
ဖွဲ့စေးမှုကို အာပေါဓာတ်ဟု ခွဲခြား၍မသိ၊ ဆံပင် ဖွဲ့စေးသည်ဟုသာသိကြ၏။
ပူမှု၊ အေးမှုကို တေဇောဓာတ်ဟု ခွဲခြား၍မသိ၊ ဆံပင် ပူသည်၊ အေးသည်
ဟုသာသိကြ၏။ ထောက်ကန်တောင့်တင်းမှုကို ဝါယောဓာတ်ဟု ခွဲခြား၍
မသိ၊ ဆံပင် တောင့်တင်းသည်ဟုသာ သိကြကုန်၏။

ဆံပင်၌ သန္တတိနိမိတ်ဖုံးပုံ

သန္တတိနိမိတ်သည် ထို**(ဓာတ်ကြီးလေးပါး)**တို့၏ တစ်နာရီအတွင်း
အခါတစ်ရာ၊ အခါတစ်ထောင်မက ချုပ်မှု၊ အသစ်ဖြစ်မှုတို့ကိုဖုံး၍ **(ရှေ့
နောက်အစဉ်)**ဖြစ်သော **(အဟောင်းပျက်အသစ်ဖြစ်)**မှုတို့ကို ဆံပင်
(တစ်ခုတည်းပြု၍) တစ်သက်လုံး သည်ဆံပင်ဟု ထင်မှတ်မှား၏။ ဓာတ်
ကြီး ၄-ပါးတို့ကား **(အနိစ္စမျိုး)**တို့တည်း၊ နိမိတ် ၂-ပါးတို့ကား အဟုတ်ရှိ
မဟုတ်သောကြောင့် **(ပျက်စရာမရှိသည့်အတွက် နိစ္စမျိုး)**ဖြစ်ရသတည်း။

ပူမှုအေးမှုတို့၏ကိစ္စ

တေဇောကာယဆိုသည်ကား-ပူမှု-အေးမှုတည်း၊ ပူမှု-အေးမှုတို့၏
ကိစ္စ ၂-ပါးသာရှိ၏။

၁။ အတူဖြစ်ဖက် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ ဝါယောကာယတို့ကို ခဏမစဲ

ကုန်ဆုံးအောင် လောင်မှုကိစ္စတစ်ပါး။

၂။ ထိုကာယကြီး ၃-ပါးတို့ကို လောင်မိ၊ စွဲမိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် မီးပွားမှုကိစ္စတစ်ပါး။

မီးပွားမှုဆိုသည်ကား-ပူမှုအဆင့်ဆင့်၊ အေးမှုအဆင့်ဆင့် ပွားမှုကိုဆို သတည်း။ ပူမှု၊ အေးမှု **(အသစ်မီးပွားတိုင်း ကြွင်းသော ကာယ ၃-ပါးတို့သည် အမြဲပါ၏။)** မီးပွားမှုကို ဉာဏ်မိလျှင် ဆံပင်တစ်ခုလုံး အနိစ္စဖြစ်နေ သည်ကို ထင်မြင်ကုန်၏။

ဆံပင်၌ ဥပါဒါရုပ် ၄-ပါးခွဲပုံ

ဤဆံပင်၌ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဩဇာဟူသော ဥပါဒါရုပ် ၄-ပါးရှိသေး၏။ ကာယ ၄-ပါးတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှုကို မြင်နိုင်ပါလျှင် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ဖြစ်မှု- ပျက်မှုကိုလည်း သိမြင်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အဆင်းဟူသော **(ဝဏ္ဏ ဓာတ်သည် သဏ္ဍာန်နိမိတ်ကြီးနှင့် အလွန်နီးစပ်လှ၏)** အဆင်း ဟူသော ဝဏ္ဏဓာတ်ကို ဉာဏ်နှင့်အထူး ချေဖျက်ရလိမ့်မည်။ ပထဝီကာယ ပျက်မှုကိုရှုခဲ့လျှင် ဝဏ္ဏဓာတ်ပျက်မှုကိုလည်း တပေါင်းတည်းပါအောင်ရှု။ ဆံပင်၌ **(မည်းသော‘အဆင်း’ကို ကြောင်ကြောင်မြင်လျက် ‘ဓာတ်’ဟု မသိကြ။)** အနံ့၊ အရသာ၊ ဩဇာတို့၌လည်း ဤနည်းတူဆိုလေ။

ပထဝီကောဋ္ဌာသ၌ နိမိတ်ကြီး ၂-ပါး

သဏ္ဍာန်နိမိတ်-- သဏ္ဍာန်နိမိတ်သည် အဏုမြူမျှ အထည်ဝတ္ထု (ဒြပ်သဏ္ဍာန်ထင်မြင်လာလျှင် သဏ္ဍာန်နိမိတ်ကြီး)ပင်တည်း။

သန္တတိနိမိတ် - ဤဝတ္ထုသည် **(တစ်မိနစ် တစ်နာရီ တည်နေ၏)** ဟု ထင်မြင်လာလျှင် သန္တတိနိမိတ်ပင်တည်း။

အမှန်ရှိသော ပရမတ်ဓာတ်တို့ကို ထိုနိမိတ် ၂-ပါးတို့သည် ဖုံးကွယ်၏။ နိမိတ္တမှောင်ကြီးကို **‘ဓာတ်’**သဘာဝကိုမြင်သော **‘ဉာဏ်’**ရောင်ဖြင့်ပယ်

နိုင်၏။ စိတ်၌ **(မောဟတရား)**ရှိနေသောကြောင့် ထို**(နိမိတ္တမှောင်)** တွေကို ဖန်ဆင်းနိုင်၏။ **(ဓာတ်အမြင်)**ပေါက်သော **(ဉာဏ်ပေါ်လျှင်)** ထိုမောဟတရားကြောင့်ဖြစ်သော နိမိတ္တ ၂-ပါး ကွယ်ပျောက်၏။

မီးတောက်ပမာ

မီးစာ၊ ဆီ၊ ရေနံဆီတို့ကို အစွဲပြု၍ဖြစ်တည်ရသော မီးတောက်သည် မီးစာ၊ ဆီ၊ ရေနံဆီတို့လျော့ပါးလျှင် လျော့ပါးရ၏။ မီးစာ၊ ဆီ၊ ရေနံဆီတို့ ကုန်လျှင် သေဆုံးရ၏။ မီးစာ၊ ဆီ၊ ရေနံဆီတို့နှင့်ကင်း၍ မျက်တောင် တစ်ခတ်မျှ မတည်တံ့နိုင်။

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာသည်လည်း အမိဝမ်း၌ အမိမှဖြစ်သော ဥတု၊ အာ ဟာရတို့ကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်တည်ရ၏။ ထိုဥတု၊ အာဟာရတို့နှင့်ကင်း၍ မျက်တောင်တစ်ခတ်မျှ မတည်တံ့နိုင်။ မွေးဖွားသည်မှနောက်၌လည်း ဥတု၊ အာဟာရတို့နှင့်ကင်း၍ ခန္ဓာတို့သည် မတည်တံ့နိုင်။ အစားအစာ တို့မှ ဖြစ်ပွားသော ဥတုဓာတ်မီး၊ အာဟာရ ဓာတ်ဆီတို့နှင့်ကင်းလျက် မိမိ တို့၏ နိစ္စသတ္တိအစွမ်း၊ အတ္တသတ္တိအစွမ်းနှင့် **(မိမိအလိုအတိုင်း)** မျက် တောင် တစ်ခတ်မျှ **(တည်တန့်နိုင်မှု)** မရှိကြကုန်။

နိစ္စကိစ္စ၊ အတ္တကိစ္စဆိုသည်ကား- စောင့်ရှောက်မှု၊ ထောက်ပံ့မှု၊ ပြုပြင်မှုတို့နှင့် လွတ်ကင်း၍ အနှစ်တစ်ရာ၊ အနှစ်တစ်ထောင်စသည်ဖြင့် **(ပကတိအတိုင်း သတ္တဝါတို့အလိုရှိသမျှ တည်နေမှု)**သည် (နိစ္စကိစ္စ၊ အတ္တကိစ္စ)မည်၏။

အတ္တမဟုတ်၊ အလိုသို့မလိုက်

တစ်သက်လုံး ငါအလိုရှိရာပြုလာခဲ့သည်၊ အသက်ရှိသမျှ ငါအလို ရှိရာပြု၍ သွားရလိမ့်ဦးမည်ဟု ထင်ငြားအံ့။ အမှန်မှာ ကောင်းစွာ ပြုပြင် ပေးလျှင် အသက်တမ်းရှိသမျှ အလိုပါကုန်၏။ **(ပြုပြင်ပေးမှပင် အလိုသို့)**

လိုက်ကြ၏။ ပြုပြင်မပေးလျှင် အလိုသို့မလိုက်၊ အလို၏အစွမ်းနှင့် **(အလို ရှိတိုင်း မပြီးစီး)**နိုင်သောကြောင့် **(ပြုပြင်မှုကို ပဓာနထားရ၏)**။ အလိုသို့ လိုက်သည်ဟု ထင်မြင်သည်မှာ **(ပြုပြင်မှုအစွမ်းသက်သက်သာတည်း။)**

ပြုပြင်မှုနှင့်သိမှုတို့၏အထူး

သင်္ခါရတရားမျိုးမည်သည် ပြုပြင်၍ပေးလျှင် အလိုရှိရာဖြစ်တတ် ၏။ ပြုပြင်မှုနှင့်ကင်း၍ အလိုသက်သက်နှင့်ဖြစ်သည်မရှိ၊ ‘မန္တာတ်မင်းကြီး သည် လက်ပမ်းပေါက်ခတ်လိုက်လျှင် ကောင်းကင်မှ ရတနာမိုးရွာသည်’ ဟုဆိုရာ၌ ထိုသို့ဖြစ်ရန် ရှေးဘဝကံအထူးကိုပြုမှု၊ လက်ပမ်းပေါက်ခတ်မှု ဟူသော ပြုပြင်မှုရှိမှသာဖြစ်၍ အလိုသက်သက်နှင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်။

၁။ ဘယ်အမှုကိုပြုလျှင် ဘာဖြစ်၏ဟု သိမှုကား **‘သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာ’**တို့တည်း။

၂။ ပြုပြင်မှုကား **‘စေတနာ, ဝီရိယ’** တို့တည်း။

ထိုတရားတို့သည် အမြဲ ချုပ်ပျောက်နေသော ပရမတ်မျိုး, အနိစ္စမျိုး တို့သာတည်း။ ထိုဓာတ်တို့မှ တစ်ပါးလည်း သိတတ်, ပြုပြင်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍ အသီးအခြားမရှိ၊ သိမ်မွေ့လှ၏။ သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာ, စေတနာ, ဝီရိယတို့ကို **-(ဓာတ်အသီးအခြား)အနေနှင့်‘ဉာဏ်’** အမြင်ပေါက်ခဲ့လျှင် ကိစ္စပြီး၏။

ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးနှင့်ရူပက္ခန္ဓာ

ယခုအခါ သွားခြင်း, ရပ်ခြင်း, ထိုင်ခြင်း, လျောင်းခြင်းစသော ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးတွင် ကိုယ်အင်္ဂါတို့၏ လှုပ်ရှားခြင်း အမျိုးမျိုးတို့၏ အစဉ်ကို မိုး၍ ဖြစ်မှု-ပျက်မှုတို့နှင့်တကွ ပထဝီအစရှိသော ဓာတ်ကြီး လေးပါး, အာကာသ ပရိစ္ဆေဒ တစ်ပါးဟူသော ရူပက္ခန္ဓာခွဲခြမ်းနည်းကို ပြဆိုအံ့။

သွားမှု၌ အနိစ္စလက္ခဏာ-

ဤကိုယ်ခန္ဓာကြီး ရပ်နေရာမှသွားမည်ဆိုလျှင် ရပ်နေဆဲတွင်ရှိသော ခက်မာမှု ပထဝီကို ခြေဖဝါးမှ ငယ်ထိပ်ကျအောင် မြင်အောင်ကြည့်။ သွားမည်ဟု ကိုယ်ကို ကြွချီမှု၊ ရှေ့သို့ သယ်ပိုးမှုပြုသောအခါ တစ်ကိုယ်လုံးမှာ လှုပ်သောကာယတွေ **‘ပြိုင်းကနဲ’** ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မတ်တတ်ရပ်နေသော ခက်မာမှုတွေကို တစ်ချက်တည်း လွင့်ပစ်သကဲ့သို့ချုပ်၏။ ရပ်နေသော ခက်မာမှု ပထဝီသည် တစ်ခဏအတွင်း ကွယ်ပျောက်၏။ ဦးခေါင်း အင်္ဂါလည်း ကွယ်ပျောက်၏။ ကိုယ်အင်္ဂါကြီးလည်း ကွယ်ပျောက်၏။ ခြေလက် အင်္ဂါတို့လည်း ကွယ်ပျောက်ကုန်၏။ **‘ဉာဏ်မျက်စိ’** အစွမ်းကောင်းလိုလှ၏။

ထိုသို့ ကွယ်ပျောက်သည်ကို အဘယ်သို့ သိမြင်နိုင်ပါအံ့နည်းမူကား ရပ်နေရာမှ သွားမည်ဟု အကြွတွင် **(အမှုအရာသစ်)**တွေ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို မြင်ကုန်လတ္တံ့၊ သွားမှုဆိုင်ရာ **(ရုပ်သစ်)**တို့တည်း။

အသစ်ဖြစ်တိုင်း အဟောင်းပျက်၏။

သွားမှုရုပ်တို့ဖြစ်ပေါ်မှု မြန်သည်ကိုသိမြင်ကြလျှင် ရပ်မှုဆိုင်ရာ ခက်မာမှု ပထဝီ ချုပ်ပျောက်မှုသည်လည်း ထိုမျှလောက်ပင်မြန်သည်ကို သိမြင်ရာ၏။ သိမြင်ပုံကား-ရပ်မှုအခြေမပျက်သမျှ သွားမှုအသစ်မဖြစ်။ ရပ်မှုဆိုသည်ကား ရပ်မှုပထဝီကာယပေတည်း၊ သွားမှုအသစ်ဆိုသည်ကား လှုပ်မှု အခြင်းအရာဖြစ်သည့် ဝါယောကာယပေတည်း။

သွားမှုအသစ်ဖြစ်ပေါ်သည်ကို မြင်လျှင် ထိုနေရာ၌ ရပ်မှုအခြေပျက်၏။ ထိုင်မှုအသစ် ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုမြင်လျှင် ထိုနေရာ၌ ရပ်မှုအခြေပျက်၏။ လျောင်းမှုအသစ် ဖြစ်သည်ကိုမြင်လျှင် ထိုင်မှုအခြေပျက်၏။ ထိုင်မှုအသစ် ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုမြင်လျှင် လျောင်းမှုအခြေပျက်၏။ ကွေးမှု၊ ဆန့်မှု၊ လှုပ်မှု၊ ရွေ့မှု၊ စသည်တို့၌လည်း ထိုနည်းတူသိလေ။

(၂၁)

စိတ္တဇကာယ

စိတ္တဇကာယဆိုသည်ကား-ခြေကို ကြွသည်မှစ၍ ထိုခြေကို မြေသို့ ချသည့်တိုင်အောင် ရွှေ့မှုဖြစ်ပေါ်သော ကာယကို စိတ်အလိုနှင့် ပြုပြင်၍ ဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တဇကာယမည်၏။ ထိုအခါ၌ ကမ္မဇ၊ ဥတုဇ၊ အာဟာရဇတို့ကား စိတ္တဇကာယနောက်သို့ အစဉ်လိုက်ရ၏။ ထိုစိတ္တဇကာယ၏ရှေ့အစွန်းကို ခြေကြွမှုဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်၏။ နောက်အစွန်းကို မြေသို့ ခြေကျမှုဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်၏။ ရှေ့အစွန်းကား ထိုစိတ္တဇကာယ၏ အစဖြစ်ပေါ်မှုဟူသော ဥပါဒ်စွန်းတည်း။ နောက်အစွန်းကား ထိုစိတ္တဇကာယ၏ အဆုံးစွန် ချုပ်ကွယ်မှုဟူသော ဘင်္ဂစွန်းတည်း။

ဥတုဇကာယ

ဥတုဇကာယဆိုသည်ကား မြေသို့ခြေကျရာ၌ မြေနှင့်ခြေထိခိုက်ရာတွင် ခဏချင်း ဦးခေါင်းထိပ်တိုင်အောင် **‘ထိပ်ခနဲ’** တောက်ထသော ဥတုဇ မီးတောက်၊ ဥတုဇကာယကြီးကိုဆိုသတည်း။ ထိုကာယသည် စိတ်အလိုနှင့်ပြုသည်မဟုတ်၊ မြေနှင့်ခြေထိခိုက်မှု ဒဏ်ချက်ကြောင့်ဖြစ်၏။ လျှပ်ရောင်ကဲ့သို့ တစ်ခဏချင်းဖြစ် တစ်ခဏချင်းပျက်၏။ ထိုမှနောက်၌ ဒုတိယခြေလှမ်း၏ စိတ္တဇကာယ၏ ရှေ့အစွန်းဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤနည်းအတိုင်း သွားခြင်း၌ ကာယတို့၏ အပိုင်းအခြားကိုသိမြင်လေ။

ဥပါဒ်စွန်းနှင့်ဘင်္ဂစွန်း

ရပ်နေရာမှ သွားအံ့ဟု ဇောစိတ်ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် ရေငြိမ်နေသော အိုင်အလယ်၌ ငါးတစ်ကောင်ထပွက်သည်နှင့် အိုင်တစ်ခုလုံး လှိုင်းဂယက်ထသကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်လုံးမှာ သွားမှု (အမူအရာသစ်)တို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

(အမူအရာသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုကို ဉာဏ်စိုက်၍မြင်အောင်ကြည့်)လေ။

(၂၂)

လူရုပ်ကြီး ပြုပြင်စွာလုပ်ထားသော ဖယောင်းရုပ်၊ ချိပ်ဆေးရုပ်ကို ရှားမီး ကျီးအတွင်း၌ထားရာ ခက်မာမှုတို့သည် ခဏချင်း အခြေပျက်ကာ အရည် ပျော်ကျသည်ကို မြင်လိမ့်မည်။ ထိုဖယောင်းရုပ်၊ ချိပ်ဆေး **(ရုပ်တို့၌ ပျက်မှု၊ ပျောက်ကွယ်မှုကား အနိစ္စဓမ္မတည်း၊ ဘင်စွန်းတည်း၊ အရည် ပျော်မှု၊ ဖြစ်ပေါ်မှုကား ဥပါဒ်စွန်းတည်း။)**

ထို့ကြောင့် အရည်ပျော်လာသော ဖယောင်းသား ချိပ်သားတို့ကို ပကတိမျက်စိဖြင့် ကြောင်ကြောင်မြင်လျှင် သဘာဝ ဓမ္မဉာဏ်ဖြင့် ခက်မာမှု ပထဝီ၏ **(ဘင်စွန်း)**ကိုလည်းကောင်း၊ **(ပျော့ပျောင်းသော နောက်ဖြစ် ပထဝီသစ်)**၏ **(ဥပါဒ်စွန်း)**ကိုလည်းကောင်း၊ အစွန်း၂-ပါးတို့၏ ပရိစ္ဆေဒအာကာသ **(အခြား)**ကို လည်းကောင်း သိမြင်နိုင်၏။

အသစ်ဖြစ် အဟောင်းပျက်

ထို့အတူ ကိုယ်ခန္ဓာ၌ သွားခြင်းအမှုအရာသစ်၊ ရုပ်သစ်တို့၏ **(အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုကိုမြင်လျှင်)** သဲကမ်းပါးပြိုသကဲ့သို့ မတ်တပ်ရပ်နေ သော ခက်မာမှု ပထဝီ၏ပျက်ခြင်းဆိုသော **(ဘင်စွန်း)**ကိုလည်းကောင်း၊ နောက်ဖြစ် ကာယသစ်တို့၏ **(ဥပါဒ်စွန်း)**ကိုလည်းကောင်း၊ အစွန်း၂-ပါး တို့၏ **(အကြား)**ဖြစ်သော ပရိစ္ဆေဒ အာကာသကိုလည်းကောင်း **(ဉာဏ်၌ ထင်မြင်)**ကုန်၏။ ရပ်မှုဆိုင်ရာ တည်ငြိမ် ပထဝီကာယနှင့် သွားမှုဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားကာယသစ်၊ ရုပ်သစ်တို့ကို ဉာဏ်၌ ရှင်းလင်းစွာ အမြင်ပေါက်နိုင်ကြကုန်၏။ နေ့ရှည်ရက်များ စွဲမြဲကြကုန်။

ဦးခေါင်းကာယကြီး ၄-ပါးဖြစ်ပုံပျက်ပုံ

ဦးခေါင်း၌ဖြစ်သော လှုပ်ရှားမှုသည် ဦးခေါင်းတစ်ခုလုံး၌ရှိ သော ရုပ်ဟောင်းစုကို ကွယ်ပျောက်စေ၏။ ဤ၌ **(အထည်ခြပ်တို့၏)** ပျက်မှု ၌သာ **ခက်မာသောဝတ္ထုမျိုးသည် ပျက်ခဲ၏၊ ပွသောဝတ္ထုမျိုးသည်**

ပျက်လွယ်၏ဟုဆိုရ၏။ ပရမတ်အစစ်ဖြစ်သော ပထဝီတို့၌ ထိုသို့ ကွဲပြားမှုမရှိ၊ ကျောက်တုံး၊ သံတုံးတို့၌ရှိသော ပရမတ်ဓာတ်တို့၏ ပျက်မှုက (ကြာမြင့်မှပျက်၏)၊ ရေမြုပ်ရေခဲ၌ရှိသော ပရမတ်ဓာတ်တို့က (လျင်မြန်စွာ ပျက်၏)ဟု (အထူးမရှိ)။

သို့သော် ဤတွင်ပြဆိုသော ဖြစ်မှုပျက်မှုသည် ခဏိကပစ္စုပ္ပန်ကို အမှီလိုက်၍ပြဆိုသော အစီရင်မဟုတ်၊ (သန္တတိပစ္စုပ္ပန်)ကို ပဓာန ပြု၍ အခြေပျက် အနေပျက် (ဝိသဘာဝ) အမူအရာသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု တို့ကိုပြသော အစီရင်ဖြစ်၍ လှုပ်ရှားမှု (အမူအရာပြောင်းလဲမှု ပကတိ အခြေအနေ ပျက်မှု)ကိုသာ နာနာကြည့်၍ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုကိုသိလေ။

သန္တတိပစ္စုပ္ပန်-

သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မည်သည် အပျက်မြန်သည်လည်း ရှိ၏။ အပျက် နှေးသည်လည်း ရှိ၏။ ဝိပဿနာယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ အလွန်မြန်သော (သန္တတိပျက်ကိုမြင်လျှင် ကိစ္စပြီးနိုင်၏)၊ (ခဏိကပျက်ကို မြင်သည်၊ မမြင်သည်ကား ပဓာနမဟုတ်၊) မြေ၌ခြေခိုက်မှု ဒဏ်ဟုန်ကြောင့် လှုပ်ရှားမှုသည် ဦးခေါင်းမှာလည်း ခဏချင်းမြင်နိုင်သည်ကား ဒိဋ္ဌကိုယ် တွေ့ဖြစ်၏။ (လှုပ်ရှားမှုကိုသာ ပဓာနပြု၍ကြည့်)။

အထူးမူကား အလွန် ခက်မာသော ဝတ္ထုမျိုးမည်သည် အခြေအနေ ပျက်ခဲ့၏။ အမူအရာပျက်ခဲ့၏။ ပျက်သောအခါ၌ “တောင်လည်းမြက် ပြတ်” ဆိုသလို ဆတ်ဆတ်ကြေ၊ ဆတ်ဆတ်ကျိုးမျိုးဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ဦးခေါင်းရိုး၌ရှိသော ခက်မာမှု ပထဝီကာယ၏ ပျက်မှု ကိုမြင်လျှင် ထိုပထဝီကို ဖွဲ့ထားသော အာပေါပျက်မှု၊ ထိုပထဝီကို ပေါင်း နွေးအုပ်ချုပ်နေသော တေဇောပျက်မှု၊ ထိုတေဇော၏အရှိန်ဖြစ်သော ဝါယောပျက်မှုတို့လည်း ထင်မြင်တော့သည်။ ဉာဏ်အမြင်ပေါက်အောင်

အထူးအားထုတ်ကြလေ။ လှုပ်ရှားမှုဖြစ်ပေါ်လျှင် အခြေအနေပျက်မှု ဧကန် ရှိ၏။ အခြေအနေပျက်ဆိုသည်ကား ရုပ်ဟောင်းချုပ်၍ ရုပ်သစ်ဖြစ်မှုတည်း။

အမြင် ၂-ပါး မတူပုံ-

ပကတိမျက်စိက မီးတောက်တစ်ခုဟု ဆုံးဖြတ်သည်ကို ပညာမျက်စိ က မီးတောက် **(တစ်ခုမဟုတ်၊)** မီးတောက်တို့ကား အသီးသီး ပရိစ္ဆေဒခြား လျက် **(အရာမက, အထောင်မက များပြား၏)**ဟု ဆုံးဖြတ်၏။ ထို့အတူ ပကတိ မျက်စိက မီးတောက်ရွှေ့သွားသည်ကို ဉာဏ်မျက်စိက မီးတောက် သည် ဘယ်မှမရွှေ့၊ မိမိဖြစ်ရာဌာနမှာ ကုန်ဆုံး၏ဟု ဆုံးဖြတ်၏။ ဤသို့ သဏ္ဍာန်နိမိတ်, သန္တတိနိမိတ်တို့ကိုသာမြင်သော **ပကတိမျက်စိနှင့် ဓာတ်သဘာဝကိုမြင်သော ဉာဏ်မျက်စိတို့ အပြန်အလှန်နေကြပုံကို သိလေ၊ ရုပ်ဟောင်းချုပ်မှ ရုပ်သစ်ပေါ်၏။-အခြေပျက် အနေပျက် ဆိုသည်ကား ရုပ်ဟောင်းချုပ်မှုကိုဆိုသည်။ (ရုပ်ဟောင်းမချုပ်က လှုပ်မှုအမှုအရာသစ် မဖြစ်နိုင်၊ ဤစကားကိုမြဲမြဲ မှတ်လေ။)**

မျက်တောင်ခတ်မှု၌ ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးဖြစ်ပုံပျက်ပုံ

မျက်တောင်၌ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့သည် မျက်တောင်တွန့် သောအခါ၌ အမှုအရာတစ်မျိုး၊ မျက်တောင်ခတ်သောအခါ၌ အမှုအရာ တစ်မျိုးတို့တည်း။ တွန့်သောအခါ၌ ခက်မာမှု, ဖွဲစေးမှုနှစ်ပါး မင်းမှု၏။ တေဇော, ဝါယော ငုတ်၏။ ခတ်သောအခါ၌ လှုပ်သောစိတ္တဇဝါယော ဖြစ်ပေါ်၏။ ခက်မာမှု, ဖွဲစေးမှုတို့ ခဏချင်းပျက်၏။ မျက်တောင်ခတ်မှု ရုပ်သိမ်းသောအခါ၌ ထိုစိတ္တဇဝါယောသည် ချုပ်ကွယ်၍ ပထဝီ အာပေါ မင်းမှုပြန်၏။ မျက်တောင်ဟူသော သဏ္ဍာန်နိမိတ်ကို ဉာဏ်ဖြင့်ပယ် ရှား၍ ဓာတ်သားတို့ကို ဉာဏ်စိုက်မှ ထင်မြင်နိုင်၏။

**နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့၌ အနိစ္စလက္ခဏာ
ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို နောက်ဆုံးထား၍ဟောခြင်း**

နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတွင် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် အကြီးအမှူး အချုပ်အခြာ ပဓာနဖြစ်ပါလျက် ဒေသနာအစဉ်၌ နောက်ဆုံးထား၍ ဟောတော်မူသည်မှာ သတ္တဝါတို့အား ထင်ရှားရာကို ပဓာနပြုတော်မူသည်မှတ်၊ ရူပက္ခန္ဓာသည် အထင်ရှားဆုံးတည်း၊ **(ရူပက္ခန္ဓာကိုစွဲ၍ သုခဒုက္ခဖြစ်မှု၊ သုခဒုက္ခနှင့် စပ်သော မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားသည့်အားလျော်စွာ ကြောင့်ကြစိုက် မှုသည် ထင်ရှားသောအစဉ်)**ဖြစ်၍ အကြား၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဝင်မရ သောကြောင့် နောက်ဆုံးထား ဟောတော်မူသည်။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာအကျဉ်း

ဤကျမ်း၌ကား ပုဗ္ဗင်္ဂမကိစ္စကို ပဓာနပြု၍ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ရှေ့ထားပေအံ့။ ခန္ဓာဝိညာဏ်ဆောင်ပုဒ်

- ၁။ ထွေထွေလာလာ၊ သိမှုမှာ၊ ခန္ဓာဝိညာဏ်မှတ်။
- ၂။ ခံသာ၊ မခံသာ၊ လျစ်လျူမှာ၊ ဝေဒနာဟု မှတ်။
- ၃။ မှတ်သိ လိမ်မာ၊ မမေ့ရာ၊ သညာဟူ၍မှတ်။
- ၄။ စေ့ဆော်ကြောင့်ကြ၊ စိုက်သမျှ၊ သင်္ခါရဟုမှတ်။

သိမှု၆-ပါး - “ထွေထွေလာလာ-သိမှုမှာ” ဆိုသည်ကား

- ၁။ မြင်သော သိမှုတစ်ပါး၊ (စက္ခုဝိညာဏ်)
- ၂။ ကြားသော သိမှုတစ်ပါး၊ (သောတဝိညာဏ်)
- ၃။ နံသော သိမှုတစ်ပါး၊ (ဃာနဝိညာဏ်)
- ၄။ လျက်သော သိမှုတစ်ပါး၊ (ဇိဌာဝိညာဏ်)
- ၅။ တွေ့ထိသော သိမှုတစ်ပါး၊ (ကာယဝိညာဏ်)
- ၆။ ကြံစည်သော သိမှုအချုပ်ကြီးတစ်ပါး၊ (မနောဝိညာဏ်)

(၂၆)

ဝိညာဏ် ၆-ပါးဆောင်ပုဒ်။ ။ မြင်, ကြား, နံ, လျက်၊ တွေ့၊
သိချက်၊ ဆက္ကဝိညာဏ်မှာ။

- ၁။ မြင်မှုကား မျက်စိ၌ပေါ်သော ဓာတ်တည်း။
- ၂။ ကြားမှုကား နား၌ပေါ်သော -ဓာတ်တည်း။
- ၃။ နံမှုကား နှာခေါင်း၌ပေါ်သော ဓာတ်တည်း။
- ၄။ လျက်မှုကား လျှာ၌ပေါ်သော -ဓာတ်တည်း။
- ၅။ တွေ့မှုကား အတွင်းအပတ်ကိုယ်လုံး၌ပေါ်သော ဓာတ်တည်း။
- ၆။ သိမှုကား နှလုံးအိမ်၌ပေါ်သော ဓာတ်တည်း။

ထိုဝိညာဏဆက္ကတို့တွင် နောက်ဆုံးဖြစ်သော **(သိမှုအချုပ်ကြီး)**
သည်ကား-ရှေ့ငါးချက်တို့မှ **(ဆက်လက်ဖြစ်ပွားသော သိမှုကြီးငါးပါး)**
အပြင် အသီးအခြား (သိမှုကြီးတစ်ပါး) ဟူ၍ ပေါင်း-(ခြောက်ပါး)
ရှိပြန်၏။ မြင်သိ, ကြားသိ, နံသိ, လျက်သိ, တွေ့သိ, အလွတ်သိဟူ၍
(နောက်ဆုံးအသိ ခြောက်ပါး) ရှိပြန်၏။

မြင်-သိနှစ်ချက်ဖြစ်ပုံ

အဆင်းတို့နှင့်တိုက်သောအခါ သစ်ပင်ကိုမြင်၍ သစ်ပင်မှန်းသိရာ၌
(မြင်မှုကား မျက်စိတည်း။ သိမှုကား မနောတည်း)။ မြင်ခိုက်၌ သစ်ပင်
ဟုမသိသေး၊ သိမှုအခိုက်သို့ရောက်မှ သစ်ပင်ပေါ်၏။ ပေါ်သည်မှစ၍
ထိုသစ်ပင်မှာ သိမှုပေါင်းများစွာ ပွား၍ သွား၏။ မျက်နှာမလွဲမခြင်း မြင်မှု, သိမှု
အထပ်ထပ်ဖြစ်နေ၏။ ပကတိလူတို့သည်ကား **(မြင်မှု, သိမှုနှစ်ပါးကို**
ခြားနား၍မသိနိုင်)။ မိမိကိုယ်၌ဖြစ်နေသောကြောင့် ဉာဏ်နှင့်ကြည့်
တတ်သော **(ပညာရှိတို့ကား ခြားနား၍သိမြင်နိုင်)** ကုန်၏။

ကြား-သိ ၂-ချက်ဖြစ်ပုံ-- ဤနည်းကိုအမှီပြု၍ ကြား-သိနှစ်ချက်,
နံ-သိနှစ်ချက်, လျက်-သိနှစ်ချက်, တွေ့-သိနှစ်ချက် ဖြစ်ပုံကို သိရာ၏။

အလွတ်သိ- - ထိုငါးပါးတို့နှင့်ကင်း၍ အသီးအခြား သိမှုကြီးဆိုသည်ကား မြင်ဆဲ၊ ကြားဆဲ၊ နံဆဲ၊ လျက်ဆဲ၊ တွေ့ထိဆဲ၊ အာရုံတို့မှ အလွတ်ဖြစ်သော အာရုံအမျိုးမျိုးကို သိမှု၊ ကြံမှုပေတည်း။ ဤသိမှုကား မနောနှလုံးထဲတွင် စဲသည်မရှိဟု ထင်ရ၏။ အလွန်ကျက်စားရာ အာရုံနယ်ကြီးကျယ်လှ၏။ ဤကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ အကျဉ်းခွဲနည်းတည်း။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာအကျဉ်း

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌- “ခံသာ၊ မခံသာ၊ လျစ်လျူမှု” ဆိုသည်ကား ခံသာမှု၊ မခံသာမှု၊ လျစ်လျူမှု ဟူ၍ သုံးပါးရှိ၏။

ခံသာမှု - သာယာသော ခံစားမှု၊ ကောင်းသည်ဟု ချီးမွမ်းဖွယ် ခံစားမှု၊ ခင်မင်သော ခံစားမှုကို ဆိုလိုသည်။

မခံသာမှု --မသာယာသောခံစားမှု၊ မကောင်းဟု ကဲ့ရဲ့ဖွယ် ခံစားမှု၊ မုန်းသောခံစားမှုကို ဆိုလိုသည်။

လျစ်လျူမှု - ခံသာသည် မခံသာသည်ဟူ၍ မထင်ရှားသော ခံစားမှုကို ဆိုလိုသည်။

ဝေဒနာ ၆-ပါး။ ။ ဤဝေဒနာက္ခန္ဓာကို လောက၌-၁။ မျက်စိအရသာ ခံစားမှု၊ ၂။ နားအရသာခံစားမှု၊ ၃။ နှာခေါင်း အရသာခံစားမှု၊ ၄။ လျှာ အရသာခံစားမှု၊ ၅။ ကိုယ်အရသာခံစားမှု၊ ၆။ စိတ်အရသာခံစားမှု၊ စသည်အားဖြင့် ခြောက်ပါးပြုကုန်၏။ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့သည် ဤဝေဒနာက္ခန္ဓာဟူသော အရသာ ၆-ပါးတို့၌ နစ်မွန်းနေကြ၏။

သညာက္ခန္ဓာအကျဉ်း

သညာက္ခန္ဓာ၌ “မှတ်သိလိမ်မာ-မမေ့ရာ” ဆိုသည်ကား-မွေးဖွားသည်မှစ၍ ဤကားအမိ၊ ဤကားအဖ၊ ဤကားအရှေ့၊ ဤကားအနောက် စသည်ဖြင့် သူများပြောဆိုသမျှတို့ကို မှတ်၍ တစ်နေ့တစ်ခြား ကြားသိလိမ္မာ

လာသောအမှု၊ တွေ့ကြုံဘူး၊ ဆက်ဆံဘူးသမျှကို မမေ့မပျောက်မှုမျိုးကို သညာက္ခန္ဓာဟုဆို၏။

သညာ ၆-ပါး - အာရုံအပြားအားဖြင့် ၆-ပါးရှိ၏။ ၁။ ရူပသညာ ၂။ သဒ္ဒသညာ ၃။ ဂန္ဓသညာ ၄။ ရသသညာ ၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ ၆။ ဓမ္မသညာတည်း။ သတ္တဝါတို့သည် ဤသညာတို့နှင့်ပင် နေ့နေ့ညည ကိစ္စအားလုံးကိုသိကြ၍ ရွက်ဆောင်နေကြ၏။ ဤကား သညာက္ခန္ဓာ၌ အကျဉ်းခွဲနည်းတည်း။

ဝိညာဏ်နှင့်သညာအထူး

ဝိညာဏ်သိ - ၆-ဒွါရ၌ ဆိုက်တိုက်လာသော အာရုံတို့ကို ဤကားမြေ၊ ဤကားရေ အစရှိသည်ဖြင့် သိမြင်မှုသည် ဝိညာဏ်၏သိမှုတည်း။

သညာသိ - ဝိညာဏ်ဖော်ပြသမျှကို နောင်မမေ့အောင်မှတ်မှုသည် သညာ၏အမှုတည်း။ ဝိညာဏ်သိအားဖြင့် တွေ့ကြုံသမျှကို သိမြင်နိုင်၏။ တွေ့ကြုံပြီးကို ပြန်၍မမှတ်မိနိုင်ရာ။ သညာသိအားဖြင့် တွေ့ကြုံဘူးသည်ကို မှတ်၏။ ဤကား သညာ၊ ဝိညာဏ် ၂-ပါးတို့၏ အထူးတည်း။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာအကျဉ်း

သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရကောက်-- သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတရားမျိုးသည် ငါးဆယ်ရှိ၏။ **(သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် စေတနာစေတသိက်တစ်ခုကို ပဓာန)ပြုရာ၏။ (စေတနာ စေတသိက်တစ်ခု၌ အနိစ္စလက္ခဏာပိုင်နိုင်)ခွဲလျှင် အလုံးစုံတို့၌ ပိုင်နိုင်တော့သည်။**

စေ့ဆော်မှုဆိုသည်ကား- - သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ကို မျက်တောင်တစ်ခတ်မျှ ကြံစည်မှုကို လွှတ်၍ရပ်နားခွင့်မရအောင် ကြောင့်ကြဗျာပါရစိုက်၍ စေ့ဆော်မှုပေတည်း။

စေတနာ၏အမှုကိစ္စ - အနမတဂ္ဂသံသရာတွင် အသညသတ်ဘုံ

(၂၉)

ကိုချန်၍ ဘဝအဆက်ဆက်ကိုမြော်လေ၊ စိတ်တကြွကြွ စိတ်တလူလူ ဖြစ်နေမှုကို မြင်ခဲ့လျှင် စေတနာအမှုကို သိမြင်လိမ့်မည်၊ တစ်ခုခုသော ဘဝတွင် စုတိကမ္မဇရုပ် ချုပ်ဆုံးရာ၌လည်း မျက်တောင်တစ်ခတ်မျှ ရပ်တန့် ခွင့်မရအောင် ဘဝအသစ်သို့ ပစ်ချမှုသည် ဤစေတနာ၏အမှုပေတည်း။

စေတနာကိုကံဟုဆိုခြင်း-- စေတနာဟူသော စေတနာမျှ ကြောင့်ကြစိုက်မှုကို **(ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ)**ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ **(ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ)**ဟူ၍လည်း ဆိုအပ်၏။

စေတနာ ၆-ပါး - ရူပသဉ္စေတနာ၊ သဒ္ဒသဉ္စေတနာ၊ ဂန္ဓသဉ္စေတနာ၊ ရသသဉ္စေတနာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသဉ္စေတနာ၊ ဓမ္မသဉ္စေတနာဟူ၍ ၆-ပါး ရှိ၏။ ရူပါရုံအတွက်စေတနာ၊ သဒ္ဒါရုံအတွက်စေတနာ၊ စသည်ဆိုလေ။ ဤကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာ အကျဉ်းခွဲနည်းတည်း။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ အနိစ္စလက္ခဏာ

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ရှေးသွားဖြစ်ပုံ - “မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ” ဟူသော ပါဠိတော်မြတ်နှင့်အညီ နာမက္ခန္ဓာလေးပါးတို့တွင် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် အချုပ်အခြာ ပဓာန ရှေးသွားဖြစ်၏။ **(ရူပက္ခန္ဓာ၌ ခက်မာမှု ပထဝီသည် ခပ်သိမ်းသော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ အမာခံဇရာ တည်)** ဖြစ်သကဲ့သို့ နာမက္ခန္ဓာလေးပါးတို့၌ သိမှုဟူသော **(ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ခပ်သိမ်းသော စေတသိက်ခန္ဓာတို့၏ဇရာတည်)**ဖြစ်၏။ သိမှုကို မှီ၍ ခံစားမှု၊ မှတ်သားမှု၊ စေတနာမှု စသည်တို့သည် ဖြစ်ပွားကြ၏။

နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး၏ဖြစ်ရာဌာန

ထို့ကြောင့် နာမက္ခန္ဓာလေးပါးတို့၏ **(အနိစ္စအချက်ကိုပြဆိုရာ၌ ဝိညာဏ် ၆-ပါးကိုပဓာန)**ပြု၍ ပြဆိုပေအံ့။ ဝိညာဏ် ၆-ပါး၌လည်း တစ်ကိုယ်လုံး ဖြစ်နိုင်သော အလွန်ထင်ရှားသော **(ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယ**

ဝိညာဏ်)ကို ရှေးဦးစွာ ပြဆိုရာ၏။ ခြေဖဝါးမှ ငယ်ထိပ်တိုင်အောင် အတွင်းအပတ်ကိုယ်လုံးသည် ကာယဝိညာဏ်နှင့်တကွ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့၏ဖြစ်ရာဌာနသာတည်း။ အပ်ဖြင့်ထိုးသည်ရှိသော် နာသော အရပ်ဟူသမျှသည် နာမ်ခန္ဓာ ဖြစ်ရာဌာနချည်းသာတည်း။

ကာယဝိညာဏ်၏အဓိပ္ပါယ်

ကာယဝိညာဏ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် မာဂဓဘာသာတည်း၊ မြန်မာဘာသာနှင့်မူကား တစ်ကိုယ်လုံး၏ သိမှုသာတည်း။ ခြေဖဝါးကို အပ်ဖြင့် ထိုးလျှင်သိ၏။ ထိုသိမှုကို ကာယဝိညာဏ်ခေါ်၏။ ထို့အတူ-ခြေ ချောင်း၊ ခြေဖနောင့်၊ ခြေဖမိုး စသည်တို့၌လည်း သိကုန်၏။ ဤအလုံးစုံ တို့၏သိမှုကို ကာယဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။ သိမှုတို့၌ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး အစုံပါ၏။

သိမှု ၂-မျိုး

ကောဋ္ဌာသ၏သိမှု-- ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု မဟုတ်။ အရေတို့၏သိမှု၊ အသားတို့၏သိမှု၊ အကြောတို့၏သိမှု၊ ဦးကျောက် အဆုတ်စသည်တို့၏ သိမှုသာတည်း။ ဤသိမှုကို တွေ့ထိမှု (**ကာယဝိညာဏ်**)ဟု ခေါ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု --ဤတွေ့မှုကို အရေတို့၏သိမှု၊ အသားတို့၏သိမှု၊ အကြောတို့၏သိမှုစသည်ဖြင့် ကောဋ္ဌာသအပြားသို့လိုက်၍ အရေသိမှု၊ နှလုံးသိမှု၂-ပါးခွဲရာ၏။ အရေသိမှုသည် တွေ့ထိမှု (**ကာယဝိညာဏ်**)ပေ တည်း။ (**နှလုံး၏သိမှု**)ကိုသာ သိမှုဟုခေါ်၏။ (**မနောဝိညာဏ်**)ပေတည်း။

(ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှုကား မနောဝိညာဏ်၏သိမှုသို့ရောက်မှပေါ်၏)၊ နှလုံး၏သိမှုပေါ်မှသာ ပုဂ္ဂိုလ်သိ သိ၏။ ဤသို့လျှင် ကောဋ္ဌာသတို့၏ သိမှု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု ၂-ပါးကို ကိုယ်တွေ့ ဒိဋ္ဌအားဖြင့် ခြားနား၍သိကြရာ၏။

ပုဂ္ဂိုလ်သိ၌ ရှင်းလင်းချက်-

ပရမတ္ထအလိုအားဖြင့်ကား- ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏။

ထို့ကြောင့် (ပုဂ္ဂိုလ်သိမည်သည်ကား နှလုံးအိမ်တွင်း၌ မနောဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်မှုသာတည်း။)

ကောဋ္ဌာသသိနှင့်ကာယဝိညာဏ်

ထို့အတူ ပရမတ္ထအားဖြင့် အရေမရှိ၊ အသားမရှိ၊ အကြောမရှိ၊ ဦးနှောက်မရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အရေစသော ကောဋ္ဌာသ တို့၏သိမှုသည်ကား ထိုထိုခြေဖဝါး၊ ခြေချောင်း၊ ခြေဖနောင့်၊ ခြေဖမိုး စသည် တို့၌ **(ကာယဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်မှုသာတည်း။)**

ဝိညာဏ် ၆-ပါး

ပရမတ္ထအလိုအားဖြင့် မြင်မှု-သိမှု၊ ကြားမှု-သိမှု၊ နံမှု-သိမှု၊ လျက်မှု-သိမှု၊ တွေ့မှု-သိမှု၊ ကြံမှု-သိမှုဟူသော အလုံးစုံသောသိမှု ဟူသမျှသည် ထိုထိုကိုယ်အင်္ဂါတို့၌ အကြောင်းဆိုက်လာရာ ဖြစ်ပေါ် ကြသော ဝိညာဏ် ၆-ပါးသက်သက်သာတည်း။

ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်

ကာယဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကို ညောင်းသည်၊ ညှာသည်၊ နာသည်၊ ကျင်သည်၊ ယားသည်၊ ယံသည်၊ မောသည် ပန်းသည် ဟုခေါ်၏။ ဤသို့ဖြင့် **(မခံသာမှု)**ဟူသော ညောင်းမှု၊ ညှာမှု၊ ကျင်မှု အစရှိသည်တို့သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာချည်းသာတည်း။

သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ

သမ္မာဒိဋ္ဌိသိ - ခြေဖဝါးပြင်၌ အုတ်၊ ကျောက်၊ ဆူးငြောင့်၊ ခလုတ် စသည်တို့နှင့်ထိ၍ သိမှု၊ နာမှုဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌ ခြေဖဝါးတို့၌ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးဖြစ်ပေါ်၏။ ခြေဖဝါးကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။ သိမှု၊ နာမှုတို့ကား နာမက္ခန္ဓာ တည်း။ ရူပက္ခန္ဓာနှင့်နာမက္ခန္ဓာတို့သည် **(ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စည်း-ပစ္စယုပ္ပန်)** ဖြစ်ကြ၍ ပိန်းကြာဖက်၌ကျသော မိုးရေပေါက်သည် ပိန်းကြာဖက်နှင့်

(၃၂)

ရောနှောခြင်း မရှိသကဲ့သို့ ရုပ်နှင့်နာမ် ၂-ပါးသည် ရောနှောခြင်းမရှိ၊ အရေ၌ ခက်မာမှု၊ ဖွဲစေးမှု၊ ပူမှု၊ တောင့်တင်းမှု၊ အဆင်း၊ အနံ့၊ အရသာစုဟုဆိုသော ရုပ်ခန္ဓာတို့ကားတစ်ခြား၊ သိမှု၊ နာမှုစသော နာမက္ခန္ဓာတို့ကား တစ်ခြားတည်း။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသိ-- ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာခြားနားခြင်း မရှိဘဲ ခြေဖဝါးနာသည်ဟု သိမှုကား ဒိဋ္ဌိသိတည်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ် သိကား ခြေဖဝါးဟူ၍ စင်စစ်မရှိ၊ ရုပ်ခန္ဓာစုသည်လည်း သိတတ် နာတတ် သည် မဟုတ်၊ ထိုသိမှု၊ နာမှုကား စင်စစ်အားဖြင့် နာမ်ခန္ဓာစုပေတည်း ဟုသိမှုကား ဉာဏ်သိတည်း။

နိစ္စသိနှင့် အနိစ္စသိ-

ခြေဖဝါးနာသည်ဟု သိခြင်းကား **(ရုပ်နာမ်တို့ကို နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ)** ဟူ၍သိခြင်းတည်း။ ခြေဖဝါးမရှိ၊ ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာတို့သာရှိ၏။ ခက်မာမှု၊ ဖွဲစေးမှုစသည်ကား ရုပ်ခန္ဓာတည်း၊ သိမှုကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း၊ နာမှုကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း၊ အမှတ်ထားမှုသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း၊ မြွေဆိပ်တက်သကဲ့သို့ နာမှု တရွရွရှိနေသည်ကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာ **(စေတနာ တည်းဟုသိသည်ကား အနိစ္စသိ၊ ဒုက္ခသိ၊ အနတ္တသိ)** ပေတည်း။

နိစ္စ၌ ရှင်းချက်

ခြေဖဝါးနာသည်ဟု သိမှုသည် အဘယ်သို့လျှင် နိစ္စသိ၊ သုခသိ၊ အတ္တသိဖြစ်လေသနည်းမူကား-**(ခြေဖဝါး)**မည်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ဧကန် ရှိမဟုတ်၊ စိတ်တွင်ထင်ရသော **(နိမိတ္တဓမ္မ)**မျိုးဖြစ်၍ အသက် တစ်ရာနေ၍ သေသည့်တိုင်သောင် မပျက်၊ သုသာန်၌ မီးရှို့၊ မြေမြုပ်မှု တို့ဖြင့် ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရသော နိစ္စမျိုးသာတည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမျိုးသာ တည်း။ ထို့ကြောင့် ခြေဖဝါးနာသည်ဟု သိခြင်းသည် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို နိစ္စဟု သိခြင်းတည်း။ **(နာမှုကို နိစ္စဟု မယူသော်လည်း ခြေဖဝါးပြု၍**

ယူခြင်းကြောင့် နိစ္စယူ)ဖြစ်လေသည်။ (နိစ္စဟူသည် သာယာဘွယ်
သော သုခမျိုး) ဖြစ်သောကြောင့် သုခသိဖြစ်သည်။ (နိစ္စဟူသည် အတ္တ
သာရမျိုး) ဖြစ်သောကြောင့် အတ္တသိ ဖြစ်သည်။

အနိစ္စ- ခက်မာမှုဟူသောရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမှုဟူသောနာမ်ခန္ဓာတို့သည်
အနိစ္စမျိုးသာတည်း၊ ခက်မာမှုစသည်တို့သည် အလှုပ်ပင်မခံ၊ တစ်ခဏ
တွင်းမှာပင် အခါများစွာ ကွယ်ဆုံးကြ၏။ နာမှုသည်လည်း ခဏချင်းပင် ချုပ်
ပျောက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာဟုသိခြင်းသည် အနိစ္စသိဖြစ်၏။

ဒုက္ခအသိ - အနိစ္စဟူသည် မရဏဓမ္မမျိုးဖြစ်၏။ အမျိုးအားဖြင့်
သတ္တဝါတို့ အလွန်ကြောက်ကြသော သေဘေးမျိုး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်
ဒုက္ခသိဖြစ်၏။

အနတ္တအသိ-- အနိစ္စဟူသည် အနှစ်သာရ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်၏။
တစ်သက်တည်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အမာခံ အနှစ်သာရ အတ္တမျိုးမဟုတ်၊
ဘေးမျိုး၊ ဒုက္ခမျိုးဟူသည် သတ္တဝါတို့၏ အလိုနှင့်ဆန့်ကျင်ဖက်မျိုးသာ
တည်း၊ ထို့ကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာဟုသိခြင်းသည် အနတ္တသိဖြစ်၏။

မရဏ ၂-ပါး-- ဤစကား၌ အနိစ္စဟူသည် မရဏဓမ္မမျိုးဖြစ်၏
၊အမျိုးအားဖြင့် သတ္တဝါတို့ အလွန်ကြောက်ရသော သေဘေးမျိုးစင်စစ်ဖြစ်၏။

ခဏိကမရဏ-- ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ခဏမစဲ ချုပ်ပျက်မှုဟူသော
ခဏိက မရဏတစ်ပါး၊

သန္တတိမရဏ-- ဝိပဿနာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အမြင် ရှုရသော သန္တတိ
မရဏတစ်ပါး၊

ဤမရဏ ၂-ပါးတို့သည်လည်း သတ္တဝါတို့မှာ အလွန်ကြောက်ရ
သော သေဘေးမျိုး အမှန်စင်စစ်ဖြစ်ကြသော်လည်း (ဘဝဆုံးမှု)မဟုတ်
သေး၍ သေဘေးမျိုးဟု မထင်ကြကုန်။

ဇာတိနှင့်မရဏ-- ထိုမှတစ်ပါး ခြေဖဝါးကိုပယ်ရှား၍ ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာခြားနား၍ မြင်မှုကား ဣရိယာပုထ် တစ်ခုအတွင်းမှာပင် အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုဟူသော ဇာတိဓမ္မတို့ကို သိမြင်နိုင်သောအခါ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရှင်ခြင်း၊ သေခြင်းဟူ၍ပင်မရှိ၊ ဓာတ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသာအမှန် ရှိသည်ဟု သိမြင်နိုင်တော့သည်။

ခြေဖဝါးနာကျင်မှု၌လည်း ပကတိလူတို့ပင် ယခုပင် အနာဖြစ်ပေါ် သည်။ ယခုပင်အနာပျောက်ပြီဟု သိမြင်နိုင်၏။ ရုပ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ခန္ဓာဟု ခြားနား၍ မသိသည့်အတွက် ဖြစ်မှုကိုလည်း ဇာတိဓမ္မဟုမသိကြ၊ အနာ ပျောက်မှုကိုလည်း မရဏဓမ္မဟု မသိကြကုန်။

ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်မှု-

ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်မှု၌ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်နှင့်အညီ ထိခိုက်မှု ဒဏ်ချက်ဟူသော **(ဖဿသည်သာ ပမာဏတည်း၊)** ဖဿဖြစ်လျှင် ဝေဒနာဖြစ်၏။ ဖဿချုပ်လျှင် ဝေဒနာချုပ်၏။ **(ဒဏ်ထိသမျှ ဖဿဖြစ်ပေါ်၍)** ဝေဒနာတို့ဖြစ်ပေါ်နေကြသော်လည်း **(ရုပ်နှင့်နာမ်သည် ဝိပွယုတ္တဖြစ်သောကြောင့်)** ရောယှက်ခြင်း မရှိကြကုန်။

ရေနှင့်မီးရောင် မရောသည့်အလား

ညဉ့်အခါ၌ မီးရောင်တို့သည် ရေခွက်၌ရှိသော ရေ၌ အနံ့အပြား ဖြစ်ပေါ်ကြသော်လည်း ရေနှင့်ရောယှက်ခြင်းမရှိ။-မီးဖြစ်ပေါ်လျှင် ရေခွက်တစ်ခုလုံး၌ မီးရောင်တို့ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ မီးသေပျောက်လျှင် ရေခွက်အတွင်းရှိ မီးရောင်တို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ပျောက်ကွယ်၏။ ဤကား ရေနှင့်မီးရောင်တို့၏ မရောယှက်ခြင်း ဝိပွယုတ္တဖြစ်ပုံတည်း။

မှန်နှင့် မှန်၌ထင်သော မျက်နှာရိပ်တို့သည်လည်း ဝိပွယုတ္တတို့ပင် တည်း။ ထို့အတူ နာမူဟူသော နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့သည် ခြေ၌ဖြစ်ပေါ်၍

(၃၅)

တစ်ရက်, နှစ်ရက်စသည် ဒဏ်ထိမှု ဖဿမပျောက်သမျှ ဖြစ်ပေါ်နေကြသော်လည်း ဝိပုယုတ္တ ပစ္စည်း-ပစ္စယုပ္ပန်ချင်းဖြစ်ကြ၍ ခြေဟူသော ရူပက္ခန္ဓာနှင့် ရောယှက်ခြင်း မရှိကြကုန်။

ကာယာယတနနှင့်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန-

ကာယာယတန။ ။ အတွင်းအပဖြစ်သော ခြေတစ်ခုလုံး၌ တည်ရှိနေသော ကာယပသာဒ ရုပ်အကြည်ပေတည်း။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန။ ။ ပထဝီတစ်ပါး၊ တေဇောတစ်ပါး၊ ဝါယောတစ်ပါး၊ ဤဓာတ်ကြီး ၃-ပါးကို ဆိုသတည်း။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ၆-ပါး။ ။ ထိုဓာတ်ကြီး ၃-ပါးသည်-ခြေသလုံး၌ ရှိနေသော အတွင်းဖောဋ္ဌဗ္ဗကြီး ၃-ပါး။ ကြမ်းအပြင်၊ ခြေနင်းပျဉ်စသော အပသန္တာန်၌ ရှိနေသော အပဖောဋ္ဌဗ္ဗကြီး ၃-ပါးဟူ၍ ၆-ပါးရှိ၏။

အပဖောဋ္ဌဗ္ဗ ၃-ပါးသည် ခြေဖဝါးမှာရှိသော ကာယာယတန၌သာ ထိခိုက်နိုင်၏။ ခြေဖဝါးအရေ၌ရှိသော ဖဿတရား၊ ဝေဒနာတရားတို့သည်ကား အပဖောဋ္ဌဗ္ဗတို့၏ ထိခိုက်မှု ဒဏ်ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်၏။

အရေမှာ ထိခိုက်သည်ရှိသော် ထိခိုက်မှု ဒဏ်ဟုန်ကြောင့် အတွင်းဖောဋ္ဌဗ္ဗတို့နှင့် အတွင်းကာယာယတနတို့သည် အချင်းချင်း ထိခိုက်မိကြ၏။ အရေ၏အတွင်း ခြေတစ်ခုလုံး၌ရှိသော ဖဿတရား၊ ဝေဒနာတရားတို့ သည်ကား အတွင်းဖောဋ္ဌဗ္ဗတို့နှင့် အတွင်းကာယပသာဒတို့၏ ထိခိုက်မှု ဒဏ်ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ **(နာမူ ဝေဒနာထင်ရှားရာ၌ သိမှု ဝိညာဏ်သည် မထင်ရှားပြီ။)**

ကာယဝိညာဏ်သိနှင့်မနောဝိညာဏ်သိ

ဖျားနာရာ၌ တစ်ကိုယ်လုံးပင် ဒုက္ခသဟဂုတ် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ဖြင့် အပြည့်ရှိ၏။ အဖျားကျသွားလျှင် အကုန်လုံး ချုပ်ကွယ်၏။ **(ကာယဝိညာဏ်**

သိမှုသည် လောက၌သိမှုဟူ၍မထင်ရှား၊) ခြေနာသည် ခြေကျင်သည် ခြေညောင်းသည် လက်နာသည် လက်ကျင်သည် လက်ညောင်းသည် အစ ရှိသည်တို့၌ ပါဝင်၍နေ၏။ ခြေသည် တစ်စုံတစ်ခုနှင့်ထိခိုက်လျှင် နာသည် ဟု သိကြ၏။ (ထိခိုက်သည်ကိုခြေသိဟု မထင်ကြ၊ မနောကသာ သိသည်)ဟု ထင်ကြ၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် (မနောသိဖြစ်မှသာ ပုဂ္ဂိုလ်သိ) ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့်တည်း၊ ခြေဖဝါး၌ထိခိုက်မှုသည် မနော တိုင်အောင် ခိုက်မြဲတည်း၊ (အခိုက်နှစ်ချက်)ဖြစ်၏။ (ခြေသိ, မနောသိ) ဟူ၍ အသိနှစ်ချက်ဖြစ်၏။ ခြေသိကို (ကာယဝိညာဏ်)ဟု ခေါ်၍ မနောသိကို (မနောဝိညာဏ်)ဟုခေါ်၏။ (ရှေ့သွား နောက်လိုက် နှစ်ပါးအစုံ) တည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်သိ-

ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် (နောက်ဖြစ်သော မနောသိ)ပေါ်မှ ငါ့ခြေ၌ ထိသည်ဟု (ပုဂ္ဂိုလ်သိ)ပေါ်လာသည်။ (ပုဂ္ဂိုလ်သိကိုသာ လောကသိ) ဟုမှတ်ထင်ကြသည်။ ဤကား ကိုယ်၏သိမှု, ခြေလက်စသောအင်္ဂါတို့၏ သိမှု, အရေစသော ကောဠာသတို့၏သိမှုဟုဆိုအပ်သော (ကာယဝိညာဏ် သည် ပရမတ္ထဓမ္မတို့တွင် အလွန်ထင်ရှားသော ဝိညာဏ်ဖြစ်ပါလျက် လူတို့၏အသိတွင် မထင်မရှားရှိနေကြသည်)ဖြစ်၍ ထင်ရှားစေခြင်းငှါ (အဖန်တလဲလဲ) ပြဆိုလိုက်သည်။ ဟုတ်မှန်သော (ပရမတ္ထအလိုအား ဖြင့်) ပုဂ္ဂိုလ်လည်းမရှိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏ခြေလည်းမရှိ၊ (ခန္ဓာငါးပါးသာ)အမှန်ရှိ၏။

သိမှုဟူသည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာမျိုး-

သိမှုဟူသမျှသည် ဝိညာဏ်မျိုးသာဖြစ်၏။ ထိုသိမှုဖြစ်ပေါ်တိုင်း ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့လည်း လက္ခဏာမကွဲ အမြဲဖြစ်ပေါ်၏။ (ကာယဝိညာဏ်နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး)တို့သည် တစ်ကိုယ်လုံးမှာ ဘယ်နေ ရာမှ (အမြဲမရှိ)။ အတွင်းအပ ဖောဠုပ္ပတို့နှင့် ထိခိုက်ရာတို့၌ ခဏအနေ

နှင့် ဖြစ်ပေါ်၍ ထိခိုက်မှုကင်းလျှင် ချုပ်ပျောက်ကြ၏။

လောက၌ ညောင်းသည်၊ အညောင်းပျောက်ပြီ၊ နာသည်၊ အနာပျောက်ပြီ၊ ကိုက်သည် အကိုက်ပျောက်ပြီ၊ ပူသည်၊ အပူပျောက်ပြီ၊ ချမ်းသည်၊ အချမ်းပျောက်ပြီ စသည်ဖြင့် **(ဖြစ်မှု-ချုပ်မှု အာဂန္တုအခြင်းအရာသည် ထင်ရှား၏၊ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့၏အမှုဟုသာ မသိကြကုန်။)**

ထိုသို့ **(ရုပ်နာမ်မကွဲ)**သဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍၊ အသက်ရှိသည်ဟူ၍၊ မဟုတ်မမှန် ဖောက်ပြန်စွဲလမ်းကြ၏။ အလွန်ခက်ခဲ နက်နဲလှ၍ ကောင်းစွာထင်ရှားအောင် အနည်းနည်းဖော်ပြ လိုက်သည်။ **(အဖန် တလဲလဲဟု အပြစ်မတင်ကြကုန်လင့်။)**

လောကအလို ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်း

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု စွဲလမ်းမှုသည် နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တဟု စွဲလမ်းမှု ပင်တည်း။ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ သုံးပါးတို့၏ အမှုချည်းသာတည်း။ **မြင်တတ်သော မျက်စိ(ဒြပ်)၊ မျက်စိ(သဏ္ဍာန်)၊ ကြားတတ်သောနား(ဒြပ်)၊ နား(သဏ္ဍာန်)ဟူ၍မရှိ။** ထိုနေရာ၌ အစဉ်ဖြစ်ပွားနေသော ခက်မာမှု စသည် ရုပ်တရားနှင့် မြင်စိတ်ကြားစိတ်ဆိုသော အဆင်း အသံတို့ ထိခိုက်ဆဲအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့သာတည်း။ ဤသို့ သိမြင်မှုသည် ကား ဉာဏ်သိဖြစ်၏။ အနိစ္စသိ၊ ဒုက္ခသိ၊ အနတ္တသိ၊ နိဿတ္တ၊ နိဇ္ဇိဝသိဖြစ်၏။

ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ပုံ

ပရမတ္ထအားဖြင့် **(ဒြပ်မျက်စိမရှိ။ ထိုနေရာ၌ဖြစ်သော ခန္ဓာ ငါးပါးသာ)**ရှိ၏။ ထိုနေရာ၌ **(ရုပ်တစ်ပါးသာအစဉ်ရှိ၍) နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး** တို့သည် အဆင်းအာရုံကို **(ကြည့်ဆဲအခါ)**၌သာ ဖြစ်ပေါ်၍ အိပ်ပျော်ဆဲ၊ မှောင်မိုက်ဆဲ၊ မျက်စိပိတ်ဆဲအခါတို့၌ ချုပ်ကွယ်ကြ၏။ မျက်တောင်ခတ်တိုင်း **(အာရုံပြောင်းတိုင်းလည်း ချုပ်ကွယ်)**ကြကုန်၏။

စက္ခုသိ၊ မနောသိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်သိဟူသော အသိ(၃)မျိုး

စက္ခုသိဆိုသည် အဆင်းသက်သက်ကို မြင်မှုသာတည်း။ အကြီးအသေး အဝန်းအလျားစသော သဏ္ဍာန်ကိုသိသည် မဟုတ်။ မနောသိ ရောက်မှ ပုံသဏ္ဍာန် ဖြစ်ပေါ်၏။ **(မနောသိကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်သိ)**ဟုဆို၏။ လောက၌ မျက်စိ၏အခွင့်မည်သည် အလွန်ကြီးကျယ်၏။ နားထက်ပင် သာလွန်၏။ မျက်စိ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ အတ္တဇီဝ၊ နိစ္စသုခ စွဲလမ်းမှုသည် အလွန် ထက်သန်၏။

မနောဝိညာဏ်

နှလုံးသွေးအတွင်း၌ မနောဝိညာဏ်သည် ဖြစ်သည်။ နှလုံးအိမ်သည် အသားဆိုင်အသားခဲဖြစ်၍ ကာယဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ရာဌာနဖြစ်၏။ **(နှလုံးသွေးသည်ကား ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ရာဌာနဟုမဆို)။**

မနောဝိညာဏ်ကား အလွန်များလှ၏။ အကုသိုလ်အကြံသည်လည်း မနောမှဖြစ်၏။ ကုသိုလ်အကြံသည်လည်း မနောမှဖြစ်၏။ အိပ်ပျော်သော ဘဝင် (အဗျာကတ)ဝိညာဏ်သည်လည်း မနောမှဖြစ်၏။ ကာယကံမှု ဝစီကံမှု မနောကံမှုတို့သည်လည်း မနောမှဖြစ်၏။ ကုသိုလ်ဇော အကုသိုလ်ဇောတို့သည်လည်း ထိုမနောမှဖြစ်ကြ၏။ ဇောဟူသည် အလွန် ပြင်းထန်သော အဟုန်ရှိသောစိတ်မျိုးတည်း။ အလိမ်မာဟူသမျှ၊ အမိုက်အမဲဟူသမျှတို့သည် မနောမှ ဖြစ်ကြကုန်၏။

လောကအလို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကိစ္စဖြစ်ပုံ

လောကအလိုအားဖြင့် မနောသည် ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးကို ဆောင်တတ်၏၊ သွားတတ်၏၊ ထိုင်တတ်၏၊ လျောင်းတတ်၏၊ ပြောတတ်၏၊ ငိုတတ်၏၊ ရယ်တတ်၏၊ သတ်တတ်၏၊ ခိုးယူတတ်၏။ ဤသို့ဖြင့် **(ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ ကိစ္စဟူသမျှသည် မနောကိစ္စချည်းသာတည်း။)**

မနောသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်

မနောသည် မနောကံသက်သက်ကိုသာ ပြုတတ်သည်။ ကာယကံ ဝစီကံ ကိစ္စမျိုးတို့သည်ကား မနောသက်သက်နှင့် ပြီးသည်မဟုတ်။ ကိုယ်- နှုတ်တို့ပါမှ ပြီးစီးကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံကိစ္စမျိုးကိုကား မနောသည် မပြုတတ်။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသာ ပြုတတ်သည်ဟု ဆိုရန်ရှိ၏။

ကိုယ်နှုတ်အင်္ဂါတို့သည် သိတတ် ကြံတတ် အားထုတ်တတ်ပါသ လောဟု မေးရာ၊ မသိတတ် မကြံတတ် အားမထုတ်တတ်ပါ။ မနောသည် သာ သိတတ်ကြံတတ် အားထုတ်တတ်ပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဆိုသည် ကား သိတတ်ကြံတတ် အားထုတ်တတ်သည်ကို ဆိုပါသည်။ ထိုအခါ **(မနောသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အစစ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ပေါ်လာ၏)။**

တစ်နည်းသော်ကား သတ်မှု၊ ခိုးမှုမည်သည် မနော၏သိမှုကြံမှု သက်သက်နှင့်ပြီးစီးသည်မဟုတ်။ ကိုယ်နှုတ်တို့၏ ပယောဂပါမှ ပြီးစီးသည် ဖြစ်၍ မနောလည်း သတ်တတ်၏။ ကိုယ်နှုတ်အင်္ဂါတို့လည်း သတ်တတ်၏။ မနောလည်း ခိုးတတ်၏။ ကိုယ်နှုတ်အင်္ဂါတို့လည်း ခိုးတတ်၏။ မနော လည်း ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတည်း။ ကိုယ် နှုတ်အင်္ဂါတို့လည်း ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါပင်တည်း။

ပရမတ္ထအလိုအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါလည်း မရှိ၊ နှလုံးသွေးလည်း မရှိ၊ ထိုနေရာတို့၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ကြသော ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏။

မြင်မှု၊သိမှုကို တစ်ပြိုင်တည်း မှတ်ထင်ခြင်း

မြင်ရာ၌ မြင်မှုတည်းဟူသော မျက်စိကမြင်မှုနှင့် မနောကသိမှုကို တစ်ပြိုင်တည်း **(တစ်ခုတည်း)** မှတ်ထင်ကြ၏။ ကြားမှု-သိမှုအစုံ၊ နံမှု-သိမှု အစုံ၊ လျက်မှု-သိမှု၊ ထိမှု-သိမှုအစုံတို့၌လည်း ထိုနည်းအတူ သိကြ၏။ မြင်မှုနှင့်ကြားမှု၊ မြင်မှုနှင့်နံမှု၊ မြင်မှုနှင့်လျက်မှု၊ မြင်မှုနှင့်တွေ့ထိမှု၊ ကြားမှု

နှင့်နံ့မှု၊ ကြားမှုနှင့်လျက်မှု၊ ကြားမှုနှင့်တွေ့ထိမှုစသည်တို့၌လည်း အပြိုင်
ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ထင်ကြ၏။

မနောသိသက်သက်၌လည်း ဝတ္ထုအာရုံအမျိုးမျိုးကိုပင် တစ်ပြိုင်
တည်း သိနိုင်သည်ဟု မှတ်ထင်၏။ စကားပြောဆိုရာ၌ အက္ခရာတစ်လုံးလျှင်
ဇောစိတ် ၇-ကြိမ် တစ်သုတ်စီ တစ်သုတ်စီ ဖြစ်ရ၏။ အက္ခရာချင်းလည်း
ရှေ့နောက်မရော အာကာသပရိစ္ဆေဒခြား၏။ ဇောအသုတ်ချင်းလည်း
ရှေ့နောက်ဘဝင်စိတ်ခြား၏။ သို့သော် စကားလုံး တစ်သောင်း တစ်သိန်း
ကိုပင် ဇောစိတ်တစ်ခုနှင့် ပြောဆိုနေသည်ဟု မှတ်ထင်ကြ၏။

မနော၌ ဖြစ်ပေါ်မှု ၃-မျိုး

- ၁။ အကုသိုလ် အကြံအစည် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးဖြစ်ပေါ်မှု တစ်မျိုး၊
- ၂။ ကုသိုလ် အကြံအစည် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးဖြစ်ပေါ်မှု တစ်မျိုး၊
- ၃။ ဘဝင် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးဖြစ်ပေါ်မှု တစ်မျိုး၊ ပေါင်းသုံးမျိုးရှိ၏။

မနောဝိညာဏ်၌ ဒိဋ္ဌိသိ

သတ္တဝါတို့အား မြင်၍သိကြရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်မြင်မှု-သိမှု၊ သတ္တဝါမြင်မှု-
သိမှုဟု ထင်မြင်စွဲယူနေသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိသည် ရှိ၏။ နားဖြင့်ကြား၍
နှာခေါင်းဖြင့်နံ၍ လျှာဖြင့်လျက်၍ ကိုယ်ဖြင့်တွေ့၍သိကြရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်
သိမှု သတ္တဝါသိမှုဟု ထင်မြင်စွဲယူသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိကြီး ရှိနေ၏။ မနော
သက်သက်ဖြင့် ကြံသိရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ကြံမှု-သိမှု သတ္တဝါကြံမှု-သိမှုဟု စွဲယူသော
သက္ကာယဒိဋ္ဌိသည် ရှိ၏။

ထို ၆-ချက်တွင် ရှေ့ ၅-ချက်တို့သည် ပဉ္စဝိညာဏ် နာမက္ခန္ဓာအခန်း၌
ပါဝင်ကြကုန်ပြီ။ နောက်ဆုံးအချက်သည် ဤ(မနောဝိညာဏ် နာမက္ခန္ဓာ
သက်သက်ကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါပြု၍)ထင်မြင်စွဲယူမှုတည်း၊ (မနောဝိညာဏ်
နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ကို နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တဟူ၍ စွဲလမ်းမှု)ပေတည်း။

မနောဝိညာဏ်ကို အနိစ္စမြင်ပုံ

ကြံတတ်သိတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏။ နှလုံးသွေး၌ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကား ရုပ်ခန္ဓာတို့တည်း။ ဗဟိဒ္ဓ အာရုံခိုက်သည်ရှိသော် မနောဝိညာဏ် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုနာမက္ခန္ဓာတို့ကို ကြံမှု-သိမှုဟု ဆိုသတည်း။

(နှလုံးသွေး၌လည်း ထိုနာမက္ခန္ဓာတို့ဖြစ်ရာ)သည် တစ်ရာ တစ်ထောင်မက များပြား၏။ **(အကြောင်းသင့်ရာနေရာ၌ တစ်သုတ် တစ်သုတ်ဖြစ်ပေါ်)**ကုန်၏။ တစ်နာရီအတွင်းမှာပင် **(ဖြစ်ရာဌာနပေါင်း တစ်ရာ တစ်ထောင်မက ပြောင်းလဲ၏။)** တစ်သုတ် တစ်သုတ်၏အကြား၌ ဘဝင်မနောခြား၍ဖြစ်ပေါ်၏။ ဘဝင်မနောနှင့်လည်း ပြိုင်ရိုးမရှိ၊ ဘဝင် တစ်သုတ် ချုပ်ဆုံးမှ ဘဝင်တစ်သုတ်ဖြစ်၏။ နှလုံးသွေးမှတစ်ပါး စက္ခု၊ သောတ စသော ထိုထိုနေရာ၌ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ ဖြစ်ခိုက်၌လည်း နှလုံးသွေးမှာ ဘဝင်ဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ကင်း၍ နေကုန်၏။ **(ရူပက္ခန္ဓာသက်သက်သာ ရှိနေ၏။)**

ဇောစိတ်အရသာ၌ သာယာသောတဏှာ

မနောအရသာမည်သည် အလွန်ကြီးကျယ်၏။ ဇောစိတ်တို့၏ အရသာကို မဆိုထားဦး၊ အိပ်ပျော်မှုဟူသော မနော**(ဘဝင်၏အရသာ)**သည် ပင် အလွန်သာယာဖွယ်ဖြစ်၏။ အိပ်စက်မှုဟူသော **(ဘဝင်၏အရသာ)**၌ သာယာသောတဏှာသည် **(နိဒ္ဒါရာမတာတဏှာ)**မည်၏။

လောကီ လုပ်မှု ကြံမှုတို့ကို မစွန့်နိုင်သောတဏှာ၊ အပေါင်းအဖော် နှင့်စကားပြောဆိုမှုကို မစွန့်နိုင်သောတဏှာ၊ အဖော်နှင့်ကင်း၍ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ တစ်ကိုယ်တည်း မနေနိုင်သောတဏှာ စသည်တို့မည်၏။ ဗောဓိပက္ခိယ အစီးအပွားကို လွန်စွာဖျက်ဆီးနိုင်သော ဓမ္မန္တရာယ်ကြီးတို့ပေတည်း။

(၄၂)

“လက္ခဏာရေး ဂုဏ်း”

- (က) နိစ္စနိမိတ် (ခ) အနိစ္စလက္ခဏာ (ဂ) အနိစ္စဝိပဿနာ
- (က) သုခနိမိတ် (ခ) ဒုက္ခလက္ခဏာ (ဂ) ဒုက္ခဝိပဿနာ
- (က) အတ္တနိမိတ် (ခ) အနတ္တလက္ခဏာ (ဂ) အနတ္တဝိပဿနာ

“နိစ္စနိမိတ်, အနိစ္စလက္ခဏာ, အနိစ္စဝိပဿနာ”

နိစ္စနိမိတ်-- နိစ္စနိမိတ်ဆိုသည်ကား- ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ နိစ္စအရိပ် အရောင်ပေတည်း။ အရိပ်အရောင်ကို အစွဲပြု၍ ခန္ဓာ ၅-ပါးရုပ်နာမ်တရား တို့ကို နိစ္စဟု စွဲလမ်းကြ၏။ နိစ္စနိမိတ်တွင် သဏ္ဍာနနိမိတ်နှင့် သန္တတိနိမိတ် ဟူ၍ နှစ်ပါးရှိ၏။

သဏ္ဍာနနိမိတ် - ပရမာဏုမြူ အဏုမြူတို့မှစ၍ မြင်းမိုရ်တောင် ပမာဏတိုင်အောင် လောက၌ အကြီးအငယ် အရှည်အတို အဝန်းအလျား အပါးအထူအစရှိသဖြင့် ထင်မြင်နေကြသော အထည်ဝတ္ထု ဖြစ်သဏ္ဍာန် ဟူသမျှသည် သဏ္ဍာနနိမိတ်မည်၏။

သန္တတိနိမိတ် - သန္တတိသည်- ၁။ ကာလသန္တတိ ၂။ ဌာနသန္တတိ ဟူ၍ နှစ်ပါးရှိ၏။

ကာလသန္တတိနိမိတ် - အဏုမြူစသောဝတ္ထုဖြစ် မပျောက်မပျက် မူ၍ ခဏများစွာတည်နေ၏ဟု ထင်မြင်ကြသည်ကား ကာလသန္တတိတည်း။

ဌာနသန္တတိနိမိတ်-- ဤဝတ္ထုသည် လှုပ်၏၊ ရှား၏၊ ရွေ့၏၊ ပြောင်း၏၊ ဤနေရာမှ ထိုနေရာသို့ရောက်၏၊ ထိုနေရာမှ ဤနေရာသို့ရောက်၏ဟု ထင်မြင်ကြသည်ကား ဌာနသန္တတိတည်း။ ဤသဏ္ဍာနနိမိတ် သန္တတိ နိမိတ်နှစ်ပါးသည် နိစ္စနိမိတ် မည်၏။

သဏ္ဍာနနိမိတ်အမျိုးမျိုး-

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသောနိမိတ်၊ ငါသူတစ်ပါး ယောက်ျား မိန်းမ ဟူသောနိမိတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ အင်္ဂါကြီးငယ်ဟူသောနိမိတ်၊ ဤနိမိတ် တို့ကား သဏ္ဍာနနိမိတ်တို့မှ ပွားကုန်၏။

သန္တတိနိမိတ်အမျိုးမျိုး-

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့၏ တည်နေမှု လှုပ်ခြင်း ရှားခြင်း သွားခြင်း လာခြင်း ပြောခြင်း ဆိုခြင်း ကြံခြင်း သိခြင်း ကြည့်ခြင်း ရှုခြင်းအစရှိသော **(ကိရိယာ ဗျာပါရ နိစ္စနိမိတ်)**တို့သည် သန္တတိနိမိတ်မှ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤလှုပ်ခြင်း ရှားခြင်းဆိုသည်ကား လောကအခေါ် လှုပ်ခြင်း ရှားခြင်းကို ဆိုသည်။ ကြံခြင်းသိခြင်းစသည်တို့၌လည်း-သူကြံသည် ငါကြံသည် သူသိသည် ငါသိသည်ဟု ထင်မြင်ပြောဆိုကြသော ကြံမှုသိမှု စသည်တို့သည် အရာ အထောင်မကသော **(ရုပ်အဆက်ဆက် နာမ်အဆက်ဆက်တို့ကို တစ်ခုတည်းပြု၍)**သိမြင်သောကြောင့် သန္တတိနိမိတ်တို့ပင်တည်း။

အမူအရာတို့သည် သန္တတိနိမိတ်မှ ဖြစ်ကုန်၏။ မျက်တောင် ခတ်ခြင်း အသက်ရှူခြင်း ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ လှုပ်ရှားခြင်း ပြောခြင်း ဆိုခြင်း ပြုံးရယ်ခြင်းစသော အမူအရာတို့သည် သန္တတိနိမိတ်မှဖြစ် ကုန်၏။ ဤအရာ၌ **(အမူအရာဟူသမျှသည် ခြပ်သဏ္ဍာန်မျိုးမဟုတ်၊ ရွှေ့ရှားမှုမျိုးဖြစ်၍ သန္တတိနိမိတ်ဆိုသတည်း။)**

အနိစ္စလက္ခဏာကို ပြဆိုချက်

အနိစ္စမည်ပုံ -- အနိစ္စသည် ခက်မာမှု ဖွဲ့စေးမှုဟူသော **(ရုပ်ခန္ဓာ)**၊ မြင်မှု ကြားမှု နံမှု လျက်မှု တွေ့မှု မနောသိမှု ခံစားမှု မှတ်သားမှု စေ့ဆော်မှု ဟူသော **(နာမ်ခန္ဓာ)**၊ ဤရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် **(မမြဲသောသဘော ကြောင့်)** အနိစ္စမည်ကုန်၏။ **(ရုပ်နာမ်ဟူသည် အနိစ္စမည်၏။)**

အနိစ္စလက္ခဏာ- - ရုပ်နာမ်တို့၏ ခဏမစဲ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်းဟူသော **(မမြဲခြင်းသဘောသည်)**ရုပ်နာမ်တို့ကို အနိစ္စ စင်စစ်တည်းဟု မုချ ဆုံးဖြတ်နိုင်သောကြောင့် **(အနိစ္စလက္ခဏာ)**မည်ကုန်၏။ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း နှစ်ပါးတို့တွင် **(ပျက်ခြင်းသည်သာ အနိစ္စလက္ခဏာ အစစ်)**တည်း။ ရုပ်နာမ်၏ **မမြဲသော အခြင်းအရာသည် အနိစ္စလက္ခဏာ**မည်၏။ **မမြဲခြင်းလက္ခဏာရှိသော ရုပ်နာမ်သည် အနိစ္စ**မည်၏။

ရုပ်၌သဏ္ဍာနနိမိတ်ပျောက်ပုံ-

အဏုမြူတစ်ခုကို အရှိထင်ရာ ထိုအဏုမြူသဏ္ဍာန်အတွင်းမှာ ခက်မာမှု၊ ဖွဲ့စေးမှု၊ ပူမှု၊ တောင့်တင်းမှုကို မြင်သည်ရှိသော် ရုပ်သဘောသာ အမှန်ရှိဟု သိမြင်လာ၏။ မြင်းမိုရ်တောင်ကို အရှိထင်ရာ၌ မြင်းမိုရ်တောင်မှာ ခက်မာမှုအသင်္ချေ၊ ဖွဲ့စေးမှု အသင်္ချေ စသည်တို့ကို အမြင်ပေါက်သော် မြင်းမိုရ်တောင်မဟုတ်၊ ရုပ်အသင်္ချေ ပေါင်းစုနေမှုသာ အမှန်ရှိ၏ဟု သိမြင်လာ၏။ လူ-နတ်-ဗြဟ္မာ သဏ္ဍာန်၊ ခေါင်း-ကိုယ်-ခြေ-လက်သဏ္ဍာန်၊စသည်တို့၌လည်း ထိုနည်းတူ သိမြင်လေ။

ဤသို့သိမြင်သော် လောကရှိ သက်ရှိသက်မဲ့ **ဝတ္ထုဒြပ်သဏ္ဍာန်တို့သည် မြေ-ရေ-မီး-လေဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါး**သာဖြစ်၏။ အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာအစရှိသော ဥပါဒါရုပ်စုသည် ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးအတွင်းဝင်၏။ လူ-နတ်-ဗြဟ္မာ ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုး ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်နိမိတ်အမျိုးမျိုးတို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကြ၏။ ပထဝီ-အာပေါ-တေဇော-ဝါယော ဟူသော ရုပ်ခန္ဓာတို့ကို ဉာဏ်အမြင်ရှင်းသည် ရှိသော် **(ထိုရုပ်တို့၏ အာရုံထိခိုက်ရာ ဌာနတို့၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော မြင်မှု-ကြားမှု-နံ့မှု-စားမှု-ထိမှု-ကြိမှု စသော နာမ်ခန္ဓာ)**တို့ကိုလည်း မြင်နိုင်ကြကုန်၏။

(၄၅)

ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြား၍(မြင်သည်ရှိသော်) မျက်စိသည် မြင်တတ်သည်၊ နားသည် ကြားတတ်သည်၊ နှာခေါင်းသည် နံတတ်သည်၊ လျှာသည် လျက်တတ်သည်၊ ကိုယ်သည် နာတတ်သည်၊ မနောနှလုံးသည် ကြံတတ်၊ သိတတ်သည်ဟူသော **ရုပ်နာမ်ခန္ဓာနှစ်ခုကို တစ်ခုတည်းပြု၍ဖြစ်သော (နိစ္စနိမိတ်မျိုးတို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကုန်၏)။**

သန္တတိနိမိတ်ပျောက်ပုံ-

ရုပ်နာမ်တို့၏ ခဏမစဲဖြစ်ချုပ်နေ၍ မမြဲသောအခြင်းအရာ အနိစ္စလက္ခဏာကို ဉာဏ်မြင်ပေါက်လျှင် သန္တတိနိမိတ်တို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကုန်၏။ မျက်တောင်တစ်ကြိမ်ခတ်သည်၌ရှိသော **(ရုပ်ခန္ဓာစုသည် မျက်တောင်တစ်ခတ် အစအဆုံးမပျက်ဘဲ တည်နေသည် မရှိ၊ ရုပ်ခန္ဓာပေါင်း တစ်ရာမက ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်မှ မျက်တောင်တစ်ခတ်ဖြစ်၏။)** ထို့အတူ မျက်တောင်ခတ်မှုကိုဖြစ်စေသော နာမ်ခန္ဓာတို့သည် တစ်ရာမကဖြစ်မှ မျက်တောင်တစ်ခတ်ဖြစ်ရ၏။ ရုပ်ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ရာဌာနမှ တဆဲခြမ်းမျှ မရွေ့နိုင်ဘဲ ချုပ်ဆုံးကြ၏။ **(ခက်မာမူလည်း မလှုပ်ရှား၊ ဖွဲ့စေးမူလည်း လှုပ်ရှားခြင်းမရှိ၊ မိမိတို့ဖြစ်ရာ၌သာ ချုပ်ဆုံးကြ၏။)** မျက်တောင်ခတ်မှုဆိုသည် မျက်တောင်၏လှုပ်ရှားမှုဖြစ်၏။ အမှန်မှာ မျက်တောင်လည်းမရှိ၊ လှုပ်ရှားမှုလည်းမရှိ၊ **(မျက်တောင်ကား သဏ္ဍာနနိမိတ်)ဖြစ်၍ (ခတ်မှုကား သန္တတိနိမိတ်)သာဖြစ်၏။**

အနိစ္စဝိပဿနာကို ပြဆိုချက်

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသော နိစ္စနိမိတ်မျိုးတို့နှင့်သာ ဘဝအဆက်ဆက် ပြီးခဲ့ရ၏။ သာသနာတွင်း၌သာ ဝိပဿနာဖြင့် အနိစ္စဓမ္မ အနိစ္စလက္ခဏာ တို့ကိုသာ အဟုတ်အမှန်ဟု ဉာဏ်ဖြင့် အထူးတွေ့မြင်ကြရ၏။ ဤသို့သော ဉာဏ်ကို အနိစ္စ ဝိပဿနာဆိုသည်။

“သုခနိမိတ် ဒုက္ခလက္ခဏာ ဒုက္ခဝိပဿနာ”

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ-လူ-နတ်-ဗြဟ္မာဟူသော နိစ္စနိမိတ်မျိုးကိုပင် သုခ
နိမိတ်ဆိုသတည်း။ ထိုနိစ္စနိမိတ်မျိုးတို့ကို အစွဲပြု၍ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို
သုခဟု စွဲလမ်းကြကုန်၏။

သာယာဖွယ်သုခများ-

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါနိမိတ်သည် လောက၌ကြောက်လန့်ဖွယ်မဟုတ်။
သာယာဖွယ်မျိုးသာဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမျိုးတွင်လည်း လူထက်လူ
နတ်ထက်နတ် ဗြဟ္မာထက်ဗြဟ္မာ အဆင့်အဆင့် သာယာဖွယ် ကြီးကျယ်
များပြား၏။

ထို့အတူ သန္တတိအဖို့၌လည်း ကာလများစွာ တည်နေခြင်း ကိုယ်
နှုတ် လှုပ်ရှားခြင်း ပြောဆိုခြင်း ပြုံးရွှင်ခြင်း ရှေ့သို့ကြည့်ခြင်း နောက်သို့
ကြည့်ခြင်း အစရှိသော လှုပ်ရှားမှု အမှုအရာတို့သည်၎င်း၊ အသက်
ရှည်ခြင်း အရွယ်ပျိုနုခြင်း အမှုအရာကြီးငယ် အထူးတင့်တယ်ခြင်းတို့
သည်၎င်း လောက၌ သာယာဖွယ် တောင့်တဖွယ်မျိုးတို့သာတည်း။
ထို့ကြောင့် နိစ္စနိမိတ်မျိုးကို သုခနိမိတ်ဟု ဆိုအပ်သတည်း။

ဒုက္ခလက္ခဏာ ပဌမခန်းကို ပြဆိုချက်
ဖြစ်မှုပျက်မှု နှိပ်စက်၍ ဆင်းရဲရပ်

ဒုက္ခလက္ခဏာ- - အနိစ္စဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးသည် ဒုက္ခမျိုးစင်စစ်
ဖြစ်၏။ **အနိစ္စလက္ခဏာ**ဖြစ်သော ခဏမစဲဖြစ်မှု-ပျက်မှု **အခြင်းအရာ**
တို့သည် **ဒုက္ခလက္ခဏာ**ဖြစ်၏။ ခက်မာမှု-ဖွဲ့စေးမှုဟူသော(ရုပ်)နှင့် သိမှု-
မြင်မှုဟူသော (နာမ်)တို့သည် ဖြစ်မှု-ပျက်မှုနှစ်ပါးနှင့် အမြဲယှဉ်ကုန်၏။
ထို့ကြောင့် **ဖြစ်မှု-ပျက်မှု အခြင်းအရာ**ကို ဒုက္ခလက္ခဏာဆိုသတည်း။

ပထဝီဓာတ်၌ ဒုက္ခလက္ခဏာ

ခက်မာမှုသည် သုခအဖို့၊ ဒုက္ခအဖို့ နှစ်ပါးရှိ၏။ သုခအဖို့သည် ကား အာယု၊ ဝဏ္ဏ၊ သုခ၊ ဗလဟူသော ကောင်းကျိုးချမ်းသာမျိုးတို့တည်း။ ဒုက္ခအဖို့သည်ကား အာယုကိုဖျက်ဆီး၍ သတ်နိုင်သော ပထဝီမျိုး၊ အနာကြီးငယ် ရောဂါကြီးငယ်တို့ကိုဖြစ်စေ၍ ဝဏ္ဏ၊ သုခ၊ ဗလတို့ကို ဖျက်ဆီး၍ ဒုက္ခပေးနိုင်သောပထဝီမျိုးတည်း။

ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်-**သုခအဖို့ကား ပြုပြင်နိုင်မှဖြစ်၏၊ တည်၏။ ဒုက္ခအဖို့ကား နဂိုပကတိမျိုးပေတည်း။** ခက်မာမှုသည် ဖြစ်ပျက်မစဲသော ဓာတ်ညစ် ဓာတ်ဆိုးမျိုးဖြစ်သောကြောင့် သုခအဖို့ ဒုက္ခအဖို့ ခဏချင်း ပြောင်းလဲနိုင်၏။ ဖြစ်ခွင့်ဆိုက်လာသော် တစ်ကိုယ်လုံးရှိသော ခက်မာမှု တို့သည် ခဏချင်း ရောဂါ အနာမျိုးလည်း ဖြစ်တတ်၏။ ခဏချင်း ရောဂါတုံး ရောဂါခဲကြီးလည်း ဖြစ်တတ်၏။ ပထဝီဓာတ်သည် ဤမျှလောက်ဆိုးဝါး၏။ သန္တိသုခမျိုးမဟုတ်၊ ဘယဒုက္ခမျိုးသာ အမှန်ဖြစ်၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာထင်လျှင် သုခနိမိတ်ပျောက်ခြင်း

အမှန်ရှိသော -ဓာတ်တို့အတွက် အနိစ္စမှု ဒုက္ခမှုဖြစ်လာသည်ရှိ သော် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသော နိစ္စနိမိတ် သုခနိမိတ်တို့သည် အနည်းငယ်မျှ ခုခံခြင်းငှါ မတတ်နိုင်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အရှိမဟုတ်သောကြောင့်တည်း။

ဤကား **“ဘယဋ္ဌေန ဒုက္ခံ”** ဟူသော ပါဠိနှင့်အညီ ခဏမစဲ ဖြစ်ပျက် နေသည့်အတွက် ပထဝီ၌ ကြောက်မက်ဖွယ်သော ဒုက္ခလက္ခဏာကို ပြဆို ခြင်းတည်း။ ပထဝီဓာတ်ကိုပြဆိုသော်လည်း ခန္ဓာငါးပါး တစ်လုံးတည်း ဖြစ်မြဲမွဲတာဖြစ်၍ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ်တို့လည်း ပထဝီ၌ တစ်လုံးတည်း ပါဝင်လေ၏။

အထူးမူကား-ပထဝီကို အရင်းခံ၍ဖြစ်ရသောဒုက္ခမျိုး၊ အာပေါကို

(၄၈)

အရင်းခံ၍ ဖြစ်ရသောဒုက္ခမျိုး အစရှိသည်ဖြင့် အရင်းခံမျှသာကွဲပြားကြ၏။
ဤကား ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဒုက္ခလက္ခဏာ ပဌမခန်းတည်း။

ဒုက္ခလက္ခဏာ ဒုတိယခန်း

ပျက်မှုသာ ရုပ်နာမ်၏ ပကတိသဘော

ရေဥပမာ- - ရေမည်သည် နိမ့်ရာသို့စီးမြဲ ဓမ္မတာတည်း။ အထက်
သို့ ဆန်တက်စေလိုသော် ပြုပြင်မှု အစွမ်းအားလျော်စွာ ဆန်တက်၏။
ပြုပြင်မှု အစွမ်းကုန်လျှင် နိမ့်ရာသို့ သွားမြဲမှာ ရေ၏ဓမ္မတာဖြစ်၏။

ထို့အတူ **(ခန္ဓာငါးပါး)** ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုတို့တွင်
(ပျက်မှုသည်ကား ဓမ္မတာ)တည်း။ ရုပ်နာမ်တို့၏ ပကတိသဘောတည်း။
ဖြစ်မှုသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ဓမ္မတာ မဟုတ်၊ ပြုပြင်မှုနှင့်ကင်း၍ဖြစ်
နိုင်သော ပကတိသဘောမဟုတ်၊ ပျက်မှုသည်သာ ရုပ်နာမ်တို့၏ ပကတိ
သဘောတည်း။

ဤစကား၌ “ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ” ဟုဟောတော်မူသော
ကြောင့် ပျက်မှုသည် ဖြစ်မှုကပြုပြင်ပေးမှ ရှိနိုင်၏။ ဖြစ်မှုမရှိလျှင် ပျက်မှုမရှိ
နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ပျက်မှုကို ပကတိဓမ္မတာဟူ၍ မဆိုသင့်ဟု စောဒနာရန်ရှိ၏။

အမှန်မှာ ပျက်မှုကို ပကတိဓမ္မတာဟု ဆိုသည်ကား **(ဖြစ်မှုရှိလျှင်
ပျက်မှုရှိမြဲ အမှန်ဖြစ်၏၊ ပျက်မှုရှိလျှင် ဖြစ်မှုရှိမြဲကား ဓမ္မတာမဟုတ်၊)**
ထို့ကြောင့် ပျက်မှုကိုသာ ပကတိဓမ္မတာဟု ဆိုသတည်း။

ရုပ်နာမ်တို့၏ပကတိသဘော-

ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ **(ဒုက္ခအဖို့ကား ဓမ္မတာတည်း၊ ရုပ်နာမ်တို့၏
ပကတိသဘောတည်း၊)** ရေ၏နိမ့်ရာသို့ ကျသကဲ့သို့တည်း။ **သုခအဖို့ကား
ပြုပြင်မှုနှင့်ကင်း၍ဖြစ်နိုင်သော ပကတိသဘော မဟုတ်။**

ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခစင်စစ်ဖြစ်ပုံ-

ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် သုခမျိုးလော၊ ဒုက္ခမျိုးလောဟု သိလိုသော် ပြုပြင်မှုတို့ကို ဉာဏ်နှင့်ပယ်ရှား ကြည့်ရာ၏။ **(ပြုပြင်မှုကြောင့် သာယာ ဖွယ်ဖြစ်ရ၏)**။ ရွံရှာဖွယ်ရာ ဝက်သား ကြက်သား ငါးအမဲတို့သည် ဆီ၊ ဆားစသည်ဖြင့် ချက်ပြုတ်မွမ်းမံ ပြုပြင်မှုကြောင့် အမွန်အမြတ်ဖြစ် ရာ၏။ ပြုပြင်မှုမရှိဘဲ ပကတိအတိုင်းထားမှ သုခမျိုးမှန်လျှင် သုခဖက် သို့သွားကုန်ရာ၏။ ဒုက္ခမျိုးမှန်လျှင် ဒုက္ခဖက်သို့သွား ကုန်ရာ၏။

ပြုပြင်မှုမရှိသော သူငယ်ပမာ ငါးခန္ဓာ

အမိဝမ်းမှ မွေးစအခါ၌ တစ်ခုမျှ ပြုပြင်မှုမရှိဘဲ သူငယ်၏ခန္ဓာငါးပါး တို့ကို လွတ်၍ထားရာ၏။ သုခမျိုးဖြစ်ငြားအံ့၊ သူငယ်၏ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ကြီးပွားချမ်းသာရာ၏။ ဒုက္ခမျိုးဖြစ်အံ့၊ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးရာ၏။ ခန္ဓာငါးပါး တို့သည် ဒုက္ခမျိုးအမှန်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မပြုပြင်ဘဲထားသော် ပူသော မြေ၌ ချထားသော ပဒုမ္မာကြာပွင့်ကဲ့သို့ ဆုတ်ယုတ်ညှိုးနွမ်း၍ ဆင်းရဲဒုက္ခ အဖို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သုခအဖို့သည် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရား တို့၏ ပကတိဇာတိမျိုးမဟုတ်၊ **(ပြုပြင်မှု အာဂန္တု၏အစွမ်း)**သက်သက်တည်း ဟု ထင်ရှားလေသည်။

သင်္ခါရဒုက္ခ - ပြုပြင်မှုကား အလွန်ကြီးကျယ်လှသော သင်္ခါရ ဒုက္ခကြီးတည်း။

ဝိပရိကာမဒုက္ခ - ပြုပြင်မှုလွတ်ထားခဲ့လျှင်လည်း အလွန်ကြီးကျယ် လှသော ဝိပရိကာမ ဒုက္ခကြီးတည်း။

ဤသတ္တဝါတို့သည် သင်္ခါရဒုက္ခကြီးကို မုန်းသည်ဟု လွတ်ထားကြ လျှင် ဝိပရိကာမဒုက္ခဖက်သို့ သွားရကုန်၏။ ဝိပရိကာမဒုက္ခကို ကြောက် သည်ဟု ရှောင်ကွင်းပြန်လျှင်လည်း သင်္ခါရဒုက္ခသို့ တိုးဝင်ကြရ၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာ တတိယခန်း

ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခအမျိုးမျိုး

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ ဝိပရိဏာမဒုက္ခမှုသည်-ကိုယ်တွင်း ကိုယ်ပ အန္တရာယ်တို့၏ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိပရိဏာမဒုက္ခမျိုး၊ ပြုပြင်မှုကင်း၍ဖြစ်သော ဝိပရိဏာမဒုက္ခမျိုး၊ ဘဝအဆုံးသို့ကျ၍ အနိစ္စ ဓမ္မတာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဝိပရိဏာမဒုက္ခမျိုး အနန္တရှိကြ၏။

ကိလေသာအနန္တရှိခြင်း- - ဝိပရိဏာမဒုက္ခတို့မှ ဒေါသ-မောဟအမျိုး ရှိသော ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ပွားကုန်၏။ သတ္တဝါတို့အား နေ့ရှိသမျှ ကြောင့်ကြစိုက်ရသော အသက်မွေးမှု၊ အစာရှာမှုအစရှိသော သင်္ခါရဒုက္ခမှ လောဘ-မောဟအစရှိသော ကိလေသာအနန္တတို့သည် ဖြစ်ပွားကုန်၏။

ထို့အတူ လူ-နတ်-ဗြဟ္မာ့ချမ်းသာဟူသော သုခအဖို့မှ လောဘ-မောဟ စသောကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ပွား၏။ အပါယ်လေးဘုံဟူသော ဒုက္ခအဖို့မှ ဒေါသ-မောဟ စသောကိလေသာမီးတို့သည်လည်း တောက်ပွားကြကုန်၏။

သုဂတိဘုံ၌ လူ-နတ်-ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် ဒုက္ခအဖို့မှ ဒေါသ-မောဟ အစရှိသောကိလေသာမီး၊ သုခအဖို့မှ လောဘ-မောဟ အစရှိသော ကိလေသာမီးတို့၏ ခဏမစဲတောက်လောင်မှုကြောင့် ဗြဟ္မာ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံ၊ လူ့ဘုံတို့မှ အောက်ဘုံသို့ လျှောက်ကျရကုန်၏။ အထက်အပါယ်ဘုံ မှလည်း အောက်အပါယ်ဘုံသို့ လျှောက်ကျရကုန်၏။ ဤကား ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ကိလေသာမီး တောက်မှုဟူသော ဒုက္ခလက္ခဏာ တတိယခန်းတည်း။

ဒုက္ခလက္ခဏာ စတုတ္ထခန်း

ကံကုန်လျှင် အပါယ်ဘုံမှာစုရခြင်း

သတ္တဝါအား ဒုစ္စရိုက်ကံဟောင်း ကံသစ်တို့ရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းကင် သို့ပစ်လိုက်သော အုတ်၊ ကျောက်တို့သည် အရှိန်ကုန်လျှင် မြေပြင်မှာ

(၅၁)

စုရသကဲ့သို့ တစ်ခုသောကုသိုလ်ကံကုန်သောအခါ ဗြဟ္မာ့ဘုံတို့မှလည်း အပါယ် ၄-ဘုံမှာ စုကြရ၏။ နတ်ပြည်မှလည်း အပါယ် ၄-ဘုံမှာစုကြရ၏။ လူ့ဘုံမှလည်း အပါယ် ၄-ဘုံမှာစုကြရ၏။ အထက်အပါယ်ဘုံမှလည်း အောက်အပါယ်ဘုံမှာ စုကြရ၏။ ဤကား ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ ဒုစွရိုက်ပွားမှု ဟူသော ဒုက္ခလက္ခဏာ စတုတ္ထခန်းတည်း။

ဒုက္ခလက္ခဏာ ပဉ္စမခန်း

အပါယ်ဒုက္ခကြီးကျယ်ပုံ

ထိုဒုစွရိုက်ကံဟောင်း ကံသစ် အနန္တတို့ကြောင့် အပါယ်ဘုံသို့ တစ်ကြိမ် ကျရောက်သည်ရှိသော် အပါယ်ဘုံမှ ဘဝတစ်ရာနှင့်လည်းမလွတ်နိုင်၊ ဘဝတစ်ထောင်နှင့်လည်း မလွတ်နိုင်၊ တစ်ဘဝထက်တစ်ဘဝ မြုပ်၍ သွားကြသဖြင့် သတ္တဝါအား သံသရာ၌ အပါယ်ခန္ဓာ၊ အပါယ်ဘဝတို့ သည်သာ အလွန်တရာ များပြားနေကုန်၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာတို့၏ အရင်းအမြစ်

ဒုက္ခလက္ခဏာတို့၏ အရင်းအမြစ်သည်ကား မိမိသန္တာန်၌ ရှိနေသော ခက်မာမှု-ဖွဲ့စေးမှု-ပူမှု-တောင့်တင်းမှု စသောရုပ်-သိမှု-ခံစားမှု-မှတ်မှု-စေ့ဆော်မှုဟူသော ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ ခဏမစဲ ဖြစ်မှုပျက်မှုပင်တည်း။

ဒုက္ခဝိပဿနာ

မိမိသန္တာန်၌ အမာခံဖြစ်သော ပထဝီ ခက်မာမှုကိုကြည့်ရှုရာ ခဏမစဲ ဖြစ်ပျက်နေ၍ ခဏချင်း ဒုက္ခအဖို့သို့ ပြောင်းလဲနိုင်၏။ ခဏချင်း သုခအဖို့သို့ ပြောင်းလဲနိုင်၏။ ရောဂါမျိုး၊ အနာမျိုးတို့သည်လည်း ခဏချင်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤသို့ဖြင့် ထိုခက်မာမှုတစ်ခု၌ ဒုက္ခလက္ခဏာကြီး ၅-ရပ်ကို မြင်နိုင်သောဉာဏ်သည် ဒုက္ခဝိပဿနာမည်၏။ ဖွဲ့စေးမှုစသော ရုပ်ခန္ဓာစု၊ သိမှု-ခံစားမှု-မှတ်သားမှု-စေ့ဆော်မှုစသော နာမ်ခန္ဓာစု၌လည်း ဒုက္ခ

(၅၂)

လက္ခဏာကြီး ၅-ရပ်ကို မြင်သောဉာဏ်သည် “ဒုက္ခဝိပဿနာ” မည်၏။

ထင်ရှားသောဒုက္ခဘေး-

ဒုက္ခအဖို့၌ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဒုက္ခလက္ခဏာသည် **(ပကတိအားဖြင့် ထင်ရှား)**ပေါ်လွင်၏။ ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဒုက္ခမျိုးဟူ၍ သိကြ၏။ လွတ်အောင် ရှောင်ကြဉ်၏။ ဥပမာ-ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျားတို့၏ ဒုက္ခဘေးသည် အလွန်ထင်ရှား၏။

သိမ်မွေ့နက်နဲသောဒုက္ခဘေး-

သုခအဖို့၌ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဒုက္ခလက္ခဏာသည် နက်နဲ၏။ သုခနိမိတ်၊ သုဘနိမိတ်တို့ ဖုံးလွှမ်းနေ၏။ အကောင်း၊ အမြတ်ဟူသော သက်ရှိသက်မဲ့တို့၌ ဒုက္ခလက္ခဏာသည် အလွန်နက်နဲ၏။ ထိုရုပ်နာမ် တရားတို့ကို ဒုက္ခမျိုးဟူ၍ မသိနိုင်ကြ။ သုခမျိုးဟူ၍စွဲလမ်းကြ၏။

ဓာတ်ကြီး ၄-ပါး ဖောက်ပြန်မှုကြောင့် သေရခြင်း

မိမိခန္ဓာ၌ဖြစ်သော-ဓာတ်ကြီးလေးပါး၏ ဒုက္ခဘေးသည် အလွန် နက်နဲ၏။ မသိနိုင် မကြောက်နိုင်ကြ။ ခင်မက်ကြ၏။ မွေးမြူကြ၏။ ထိုဓာတ် ကြီးလေးပါးတို့၏ဖောက်ပြန်မှုနှင့် သေမှုသည်ကား ပြတ်လပ်သည်မရှိ။

ထို့ကြောင့် လောက၌ သုခအဖို့ကြောင့် ဒုက္ခရိုက်တရားပွားများသဖြင့် အပါယ်သို့ ကျရောက်သောသူတို့သည် အလွန်များ၏။ မျက်စိအရသာ၊ နားအရသာ၊ နှာခေါင်းအရသာ၊ လျှာအရသာ၊ ကိုယ်အရသာ၊ မနောအရသာကို လိုက်စားမှုနှင့် အပါယ်ကျရောက်သောသူတို့သည် အလွန်များကြကုန်၏။

“အတ္တနိမိတ် အနုတ္တလက္ခဏာ အနုတ္တဝိပဿနာ”

အတ္တနိမိတ်- - အတ္တနိမိတ်ဆိုသည်ကား အနှစ်သာရရှိသော အရိပ်အရောင်တည်း၊ အနှစ်သာရဟူသည်ကား ခိုင်မြဲသောဝတ္ထုမျိုးတည်း၊ အမာခံ အထည်ခံဖြစ်သော ဝတ္ထုမျိုးတည်း။

ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ပုထုဇဉ်၏စိတ်၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ အနှစ် အသား ထင်ကုန်၏။ နိစ္စနိမိတ်အတိုင်း သဏ္ဍာနအပြား သန္တတိအပြား တို့ကို ဝေဖန်၍ဆိုလေ။ ဆံပင်တစ်ခု၌ရှိသော ရုပ်တရားတို့သည် ပုထုဇဉ် တို့၏စိတ်၌ ထိုဆံပင်၏အနှစ်အသား ထင်၏။ အဏုမြူတစ်ခု၌ရှိသော **(ရုပ်တရား)**တို့သည် ပုထုဇဉ်တို့၏စိတ်၌ ထိုအဏုမြူ၏ **(အနှစ်အသား)** ထင်ကုန်၏။

အတ္တနိမိတ် အခြင်းအရာ

ပုဂ္ဂိုလ်၏အနှစ်အသားဆိုသည်မှာ သံအိုးသံခွက်၌ သံသည် ထိုအိုး ခွက်၏ အနှစ်အသားတည်း၊ ထိုအိုးခွက်၏ ကိုယ်ထည်ပင်တည်း၊ အမာခံ ပင်တည်း၊ **(အိုးခွက်၏အနက်ကား အိုးသဏ္ဍာန်, ခွက်သဏ္ဍာန်သည်သာ)** ပဓာနဖြစ်၏။ ပုံသဏ္ဍာန်သည် အိုးခွက်၏အသားမဟုတ်သေး၊ ဘယ် အရာကိုပြုလုပ်သော အိုးခွက်နည်းဟုမေးရာ သံကိုပြုလုပ်သော အိုးခွက် တည်း၊ သံအိုး, သံခွက်ဟု ပြောဆိုသောအခါမှ အိုးခွက်၏ အနှစ်အသားကို သိရသည်၊ အိုးခွက်ဟူသော **(သဏ္ဍာန်အထူး)**၏ အမာခံဟူသော ကိုယ် ထည်ကိုသိရသည်။

ထို့ကြောင့် သံအိုးသံခွက်၌ သံသည် ထိုအိုးခွက်၏အတ္တမည်၏၊ **အနှစ်အသားမည်၏၊ ကိုယ်ထည်မည်၏။** သံအိုး, သံခွက်တို့၌ **(သံနှင့်အိုးခွက်သည် တခြားစီခွဲ၍မရပြီ)** သံခိုင်မြဲသမျှ အိုးခွက်ခိုင်မြဲ၏။ **သံအဖိုးတန်သမျှ အိုးခွက်အဖိုးတန်၏။**

ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ခန္ဓာ

(ပုဂ္ဂိုလ်၏အနက်သည် ပုံသဏ္ဍာန်သာ)ဖြစ်၏။ အသားမပါသေး၊
ကိုယ်ထည်မပါသေး၊ ဘယ်အရာကို ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသနည်းဟုမေးရာ ဤဟာ
ကိုခေါ်၏ဟု **(ခန္ဓာငါးပါးကိုပြရ၏)**။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးကို ထိုပုဂ္ဂိုလ်
၏**(အတ္တခေါ်၏၊ ကိုယ်ခေါ်၏၊ ထိုအတ္တနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို တခြားစီခွဲမရပြီ)**
မိမိတို့အတ္တခိုင်မြဲသမျှ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ခိုင်မြဲ၏။ မိမိတို့အတ္တ အဖိုးတန်သမျှ
ထိုပုဂ္ဂိုလ် အဖိုးတန်၏။

ထို့အတူ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ရှိသော ခက်မာမှု၊ ဖွဲ့စေးမှု၊ ပူမှု၊ အေးမှု၊
လှုပ်ရှားမှု၊ တောင့်တင်းမှု၊ သိမှု၊ ခံစားမှု၊ မှတ်သားမှု၊ စေ့ဆော်မှုတို့သည်
ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏အတ္တမည်ကုန်၏။ ခက်မာမှု စသည်တို့ ခိုင်မြဲသမျှ ထိုပုဂ္ဂိုလ်
ခိုင်မြဲ၏။ အသက်ရှည်၏။ ခက်မာမှုစသည်တို့သည် အနှစ်တစ်ရာခိုင်မြဲ
လျှင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနှစ်တစ်ရာ အသက်ရှည်၏။ ခက်မာမှုစသည်တို့သည်
အနှစ်ကိုးဆယ် ခိုင်မြဲလျှင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနှစ်ကိုးဆယ် အသက်ရှည်၏။

**အနှစ်တစ်ရာ ကိုးဆယ်စသည် ခိုင်မြဲမှုဆိုသည်ကား အနှစ်တစ်ရာ
ကိုးဆယ်အတွင်း ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းဟူ၍ တစ်ကြိမ်မျှမရှိဟုဆိုသည်။**
ဤကား **(ခက်မာမှု)** စသည်တို့သည် **(ငါ၏ကိုယ်)**တည်းဟု ပုထုဇဉ်
တို့၏ စိတ်၌ ထင်နေသော **(အတ္တနိမိတ်)**၏အခြင်းအရာတည်း။

အလိုသို့လိုက်သယောင်

(အလိုသို့လိုက်မှု)သည်လည်း **(အတ္တနိမိတ်)**၏အခြင်းအရာပင်
တည်း။ အလိုသို့လိုက်မှုဆိုသည်ကား ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌ရှိသော ခက်မာမှုသည်
ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုသို့လိုက်၏။ **(ပုဂ္ဂိုလ်သွားလိုလျှင် ခက်မာမှုသွား၏)**
ပုဂ္ဂိုလ် ရပ်လိုလျှင် ခက်မာမှုရပ်၏။ ဤနည်းတူ ပုဂ္ဂိုလ်ပြုသမျှသော
ကာယကံမှု၊ ဝစီကံမှု၊ မနောကံမှုတို့၌ ခက်မာမှုသည် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုသို့

(၅၅)

လိုက်၏။ ဖွဲ့စည်းမှု စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းတူသိလေ။

--- **အတ္တအခြင်းအရာ-** - အလိုသို့လိုက်မှုနှင့် အစိုးရမှုကားအတူတူပင်၊ ဤကား **ငါ၌ရှိသော ခက်မာမှုစသည်တို့သည် ငါ၏ အလိုသို့လိုက်၏။** ငါအလိုရှိတိုင်းပြုနိုင်၏။ ငါအစိုးရ၏။ **ငါနှင့်အကွဲအပြားမရှိဟု** စိတ်၌ ထင်နေသော အတ္တအခြင်းအရာတည်း။

နိစ္စ၏အခြင်းအရာ- - နိစ္စ၏အခြင်းအရာနှင့် အတ္တအခြင်းအရာသည် များစွာမကွဲကြ၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို နိစ္စပြု၍ ပုဂ္ဂိုလ်ရှိ၏။ သတ္တဝါရှိ၏။ ငါရှိ၏။ မိန်းမ ယောက်ျားရှိ၏။ ဦးခေါင်း၊ ခြေ၊ လက်ရှိ၏ဟု ပြောဆိုမှုသည် နိစ္စ၏အခြင်းအရာတည်း။ **(မာန၏စွဲလမ်းချက်)**တည်း။

ဒိဋ္ဌိ၏စွဲလမ်းချက်

၁။ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသည်ကား ဘယ်ဟာကို ဆိုလိုသနည်း။

၂။ သတ္တဝါဆိုသည်ကား ဘယ်ဟာကို ဆိုလိုသနည်း။

၃။ ငါဆိုသည်ကား ဘယ်ဟာကို ဆိုလိုသနည်း။

၄။ မိန်းမ ယောက်ျားဆိုသည်ကား ဘယ်ဟာကို ဆိုလိုသနည်း

ဟု မေးခွင့်ဆိုက်လျှင် ဤဟာကိုဆိုသတည်းဟု **(ခန္ဓာငါးပါးကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမပြု၍)** ပြောဆိုရမူသည် ဒိဋ္ဌိ၏ စွဲလမ်းချက်တည်း။

အလိုသို့မလိုက်သော ခန္ဓာ ၅-ပါး-

ခဏမစဲ ချုပ်ပျက်နေသော ခက်မာမှု အစရှိသောခန္ဓာ ၅-ပါးသည် အနှစ်တစ်ရာ အနှစ်ကိုးဆယ်စသည် ခိုင်မြဲမည်ဝေးစွာ တစ်မိနစ် တစ်နာရီမျှ ခိုင်မြဲသည် မဟုတ်၊ **(မသေဆုံးပဲ တစ်မိနစ်တစ်နာရီ အသက်ရှည်သော ရုပ်နာမ် ခန္ဓာဟူ၍တစ်ခုမျှမရှိ)** ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမည်သည် တစ်ဘဝတွင် တစ်ခါဖြစ်-တစ်ခါသေသာရှိ၏။ တစ်ဘဝတွင် အခါခါဖြစ်-အခါခါသေ

သည်ဟူ၍မရှိ။ ထိုသို့ဖြစ်၍ တစ်မိနစ်တွင် အခါခါဖြစ်-အခါခါသေနေ
သောရုပ်နာမ်တို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်၏အမာခံ အနှစ်သာရ အတ္တဘယ်မှာ
ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း၊ အနည်းငယ်မျှ အလှုပ်မခံ ချုပ်ပျောက်နေသော ခန္ဓာ၅-ပါး
သည် ပုဂ္ဂိုလ်သွားလိုလျှင် သွား၏၊ ရပ်လိုလျှင် ရပ်၏ အစရှိသော အလိုသို့
လိုက်မှုဟူသည်ကား အဏုမြူမျှမရှိ။ ဤစကား၌ စောဒနာရန် ရှိ၏-

စောဒနာ- - သတ္တဝါတို့သည် မိမိခန္ဓာ ၅-ပါးနှင့်ပင် သွားခြင်း
ရပ်ခြင်း အစရှိသောအမှုတို့ကို အလိုရှိတိုင်းပြုနေကြသည်ကား ကိုယ်
တွေ့မျက်မြင် အထင်အရှားဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် ခန္ဓာ ၅-ပါးသည်
ပုဂ္ဂိုလ်သွားလိုလျှင် သွား၏၊ ရပ်လိုလျှင် ရပ်၏အစရှိသော အလိုလိုက်မှု
မရှိဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။

အဖြေ- - တစ်ခုသော ခက်မာမှုသည် (မချုပ်မပျက်ဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်
သွားလိုလျှင်သွား၏၊ ရပ်လိုလျှင်ရပ်၏ အစရှိသော အလိုလိုက်မှု
မရှိ)သည်ကို ဆိုသတည်း။

သန္တတိအမှုမျှသာ - လောက၌ ခန္ဓာ၅-ပါးနှင့်ပင် သွားခြင်း ရပ်ခြင်း
အစရှိသောအမှုတို့ကို အလိုရှိတိုင်းပြုနေကြသည်မှာ (ခက်မာမှု အသစ်
အသစ်တို့ အဆက်ဆက်ဖြစ်၍ မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ အစဉ်သန္တတိ
၏အမှု)သာတည်း။ (ပုဂ္ဂိုလ်အမှုမဟုတ်၊) စိတ်၌ ပုဂ္ဂိုလ် (အရှိယူ)နေ
သူမှာသာ ပုဂ္ဂိုလ်၏သွားခြင်း ပုဂ္ဂိုလ်၏ရပ်ခြင်း ရှိနေ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍
အဟုတ်မရှိ၊ ခက်မာမှုတို့သာ အဟုတ်ရှိ၏ဟု သိသောသူမှာ (ပုဂ္ဂိုလ်၏
သွားခြင်း ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရပ်ခြင်း)သည်မရှိ၊ ထိုခက်မာမှုသည် (အလှုပ်မခံ
ပျက်နေသော တရားစု)ဖြစ်၍ (မျက်မြင်)ဖြစ်သော သွားမှု ရပ်မှုကို
ပြုနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ တစ်စုံတစ်ခုမျှမရှိ၊ (သန္တတိအမှုသာတည်း။)

ထိုသို့ (သန္တတိအားဖြင့် အလိုသို့လိုက်မှု)ရှိနေသည်မှာ ခန္ဓာ၅-ပါး

(၅၇)

ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ **(ပကတိသဘောမဟုတ်၊)** မြစ်ရေကို အလိုရှိရာသို့ ဆန်အောင် ပြုပြင်မှုကဲ့သို့ **(ပြုပြင်ယူရသော အာဂန္တုကအမှု)**သာတည်း။

အစိုးမရသော ခန္ဓာ၅-ပါး။ ။စောဒနာရန် ရှိပြန်၏-

စောဒနာ။ ။ ထိုသို့ပြုပြင်မှုသည်ပင်လျှင် အစိုးရမှုတစ်မျိုး မဟုတ် လောဟု မေးရန်ရှိ၏။

ပရိဟာရ။ ။ **ပြုပြင်မှုဆိုသော်လည်း ပုဂ္ဂိုလ်အလိုရှိတိုင်း ရသည်မဟုတ်၊** ပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်အလိုနှင့်စာသော် ပြုပြင်၍ရရှိသောအရာ သည် အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်၏။ **(ပြုပြင်တိုင်းရခဲ့လျှင် လောက၌ ဖျားခြင်း-နာခြင်း-အိုခြင်း-သေခြင်းဟူ၍မရှိလေရာ)**

စောဒနာ။ ။ ပြုပြင်မှုသည်ပင် အစိုးရမှုတစ်ခုပင်မဟုတ်လော ဟု မေးရန်ရှိ၏။

ပရိဟာရ။ ။ ပြုပြင်မှုဆိုသည်ကပင် အစိုးရမှုမဟုတ်ပြီ၊ **(မိမိ အလိုသို့ပါစေခြင်းငှါ မိမိကရှေးဦးစွာ ကြိုတင်၍ သူ့ကျွန်ခံရမှုသာ တည်း။)** အစာရေစာထောက်ပံ့မှုနှင့် သူ့ကျွန်ခံနိုင်လျှင် မတ်မတ်မားမား နေနိုင်၏။ သည်ဘဝ၌ ကာယကံ -ဝစီကံ-မနောကံတို့ကို စောင့်ထိန်းမှု လှူဒါန်းမှုတို့နှင့် သူ့ကျွန်ခံနိုင်ပါလျှင် နောက်ဘဝ၌လူဖြစ်၏၊ နတ်ဖြစ်၏၊ သူ့ကျွန်ခံနိုင်လျှင် အပါယ်လေးပါးသို့ ပိုင်းပိုင်းလဲရ၏။

ပြုပြင်ရ သင်္ခါရဒုက္ခ

ဤသို့ပြုပြင်မှုဟူသည် သင်္ခါရဒုက္ခနှင့်သူ့ကျွန်ခံမှုသက်သက်သာ တည်း၊ ပြုပြင်၍သာ ကာယကံ-ဝစီကံ-မနောကံတို့ကို အလိုရှိရာ ဆောင်ရွက်ကြရ၏၊ **(အစိုးရမှုဟူ၍ အဏုမြူမျှမရှိ၊ ပြုပြင်မှုအစွမ်း သက်သက်သာတည်း၊)** ခပ်သိမ်းသော **(ဒုစွရိုက်အမှား အနန္တတို့သည် ခန္ဓာပြုပြင်မှုမှ ဖြစ်ပွားကြကုန်၏။)**

သင်္ခါရဒုက္ခနက်နဲပုံ

အသက်မွေးမှုနှင့် တစ်လောကလုံး ဒုက္ခရိုက်မှုကြီး ဖြစ်နေပုံကို မြင် လိမ့်မည်။ (ပြုပြင်မှုဖုံးလွှမ်းနေသည့်အတွက်ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိုးမရမှုသည် အလွန်နက်နဲ၍မြင်နိုင်ခဲ့၏။) ပညာရှိတို့ရိပ်မိရုံမျှ ပြဆိုလိုက်သည်။ ပဋ္ဌာန်း၂၄-ပစ္စည်းသည် ပြုပြင်မှု အသိုက်အအုံကို ကမ်းကုန်လမ်းကုန် ဝေဖန်သော အစီအရင်ပေတည်း။ နက်နဲလေစွ။

အနတ္တကိုပင် အတ္တထင်

ဒိဋ္ဌိအမှားကြီးတည်ထောင်မှု- - မိမိသန္တာန်၌ရှိသော စက္ခု, သောတ အစရှိသော (ဓမ္မတို့ကို အဝိဇ္ဇာမှောင်ကြီးသည် ဖုံးလွှမ်း)လျက်ရှိ၏။ (သဏ္ဌာနနိမိတ်, သန္တတိနိမိတ်ဟူသော နိစ္စအရိပ်ကြီး)တို့ကို အမှန်ရှိ ဟု မှတ်ထင်ကုန်၏။ အသီးသီးသောဓမ္မတို့ကိုလည်းကောင်း, -ဓမ္မတို့၏ ခဏမစဲ ဖြစ်ပျက်မှုတို့ကိုလည်းကောင်း, ဉာဏ်အမြင်မပေါက်ကြ၍ ထိုသူ တို့အား ဒိဋ္ဌိအမှားကြီးသည် တည်ထောင်လျက်ရှိနေ၏။

ဓာတ် ၆-ပါး-- မိမိတို့ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, အာကာသ, ဝိညာဏဟူသော ဓာတ် ၆-ပါးတို့ကို ဉာဏ်အမြင်လင်းကြမှ ထိုဒိဋ္ဌိအမြင်ကြီးကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ပေမည်။

အနတ္တအနက်-၂ မျိုး

၁။ (အနိစ္စ)လက္ခဏာနှင့် တွဲဖက်၍ပြခဲ့သော အနတ္တကား (အသာရက ဌေန) အနတ္တပေတည်း။

၂။ ဤအစိုးမရမှုဟူသော အနတ္တကား (အသာမိကဌေန) အနတ္တ, (အဝသဝတ္တနဌေန) အနတ္တတည်း။

ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်-အနိစ္စလက္ခဏာကို ပိုင်နိုင်စွာမြင်လျှင် အသာရက ဌေန အနတ္တအမြင် ကိစ္စပြီးစီးတော့သည်။ အသာရကဌေန အနတ္တအမြင်

ကိစ္စပြီးစီးလျှင် အနတ္တဘာဝနာကိစ္စ ပြီးစီးနိုင်တော့သည်။

အစိုးမရမှု၊ အလိုသို့မလိုက်မှုဟူသော အနတ္တကိုမူကား ပညာရှိတို့ အကြံဉာဏ်ကွန့်မြူးကြရန် ထင်ရှားရာအချက်ကို ဖော်ပြလိုက်သည်။

စိတ်ဟူသော ပဓာနတရားကြီး

စိတ်၏အလား ၂-မျိုး။ ။စိတ်၏အလားသည်-ပကတိအလားနှင့် ပြုပြင်မှုကြောင့်ဖြစ်သော အာဂန္တုကအလားဟူ၍နှစ်ပါးရှိ၏။

စိတ်၏ပကတိအလား - ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်-“ပါပသို့ ရမတေ မနော” “မနော=စိတ်သည်၊ ပါပသို့= မကောင်းမှု၌သာလျှင်၊ ရမတေ=မွေ့လျော် မြဲတည်း” မကောင်းမှု၌သာ မွေ့လျော်ခြင်းသဘောသည် စိတ်၏ပကတိအလားတည်း။

စိတ်၏အာဂန္တုကအလား - ကုသိုလ်ကောင်းမှုသည် ပြုပြင်မှုကြောင့်ဖြစ်သော စိတ်၏အာဂန္တုကအလားတည်း။

သုစရိုက်မှုဟူသမျှသည် စိတ်၏အာဂန္တုကအလားတည်း၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးသည် စိတ်၏ပကတိအလားဖြင့်ပြီး၏။ ဥပမာ သံ-ကြေး-ခဲတို့ မည်းညစ်မှုသည် ပကတိအလားတည်း၊ သံ-ကြေး-ခဲတို့ဖြူစင်မှုသည် ပြုပြင်မှုရှိမှ ဖြစ်နိုင်သော အာဂန္တုကအလားတည်း။

ခန္ဓာငါးပါး အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ ဖြစ်ပုံ

စိတ်သည်အနိစ္စမျိုး။ ။ ပြုပြင်မှု၏အစွမ်းဖြင့် ကုသိုလ်ဖြစ်၏၊ ပြုပြင်မှု၏အစွမ်းကင်းခဲ့လျှင် အကုသိုလ်ဖက်သို့သာဖြစ်၏၊ ပြုပြင်မှုရှိစဉ်၌လည်း ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့ထိပါးလျှင် ခဏချင်းပျက်၍ အကုသိုလ်ဖက် ဖြစ်ရပြန်၏။ ဤကား စိတ်၏ကောင်းရာသို့ပါရလေအောင် ပြုပြင်အပ်သော သင်္ခါရမျိုးဖြစ်၍ ကောင်းသောအဖို့၌ အနိစ္စဖြစ်ပုံတည်း။

စိတ်သည်ဒုက္ခမျိုး။ ။ မကောင်းသောအဖို့၌ ပကတိအားဖြင့် မြဲသောသဘောရှိသော စိတ်ကို သတ္တဝါတို့၏ အချုပ်အခြာပဓာနပြု၍

သံသရာ၌ ကျင်လည်ခြင်းငှါ အလွန်ကြောက်လန့်ဖွယ် ကောင်းလှသောကြောင့်
ဧကန်စင်စစ် ဒုက္ခမျိုးသာဖြစ်၏။ ဤကား စိတ်၏ဒုက္ခမျိုး စင်စစ်ဖြစ်ပုံတည်း။

စိတ်သည်အနတ္တမျိုး။ ။သတ္တဝါတို့၏ ပကတိအလိုသည် အစဉ်
ထာဝရ ကောင်းမြတ်ချမ်းသာသည်ကိုသာ အလိုရှိ၏။ စိတ်၏ပကတိ
အလို ကား မကောင်းယုတ်မာ ဆင်းရဲရာသို့ အစဉ်ထာဝရ ဆောင်ခြင်း
သဘောရှိ၏။ သတ္တဝါ၏ပကတိအလိုနှင့် စိတ်၏ပကတိအလိုသည် ဆန့်
ကျင်ဖက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည် သတ္တဝါ၏ ပိုင်ရာမဟုတ်၊ သတ္တဝါ
မဟုတ်၊ သတ္တဝါတစ်ခြား စိတ်တခြားဟု ထင်ရှား၏။ သတ္တဝါဟူ၍ကားမရှိ။
ဤကား စိတ်သည် သတ္တဝါ၏အတ္တသာရ မဟုတ်ပုံတည်း။

ရုပ်၌ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တဖြစ်ပုံ

သံသရာ၌ တစ်ဘဝမှတစ်ဘဝသို့ ပြောင်းရာ၌ နာမက္ခန္ဓာတို့သွား
ရာသို့ ရူပက္ခန္ဓာသည် အစဉ်ပါရ၏။ လူရုပ်၊ နတ်ရုပ်၊ ဗြဟ္မာရုပ်အနေနှင့်
ဖြစ်ပေါ်မှုသည် **(ကံပြုပြင်မှု၏ အစွမ်း)**သက်သက်သာတည်း။ ဘဝ
တစ်ခု၌ ဖွားမြင်စမှစ၍ ပြုပြင်မှုမရှိဘဲ သူ့ပကတိအတိုင်း လွတ်ထားသည်
ရှိသော် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ အလားတို့ကို ရှေ့၌ပြဆိုခဲ့ပြီ။

စိတ်၏အရည်အရောင်၃-ပါး။ ။စိတ်ကို ဖြူစင်စေတတ်သော
အရည် အရောင်တို့သည် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဟူ၍သုံးပါးရှိ၏။

စိတ်၏အညစ်အကြေး ၃-ပါး။ ။စိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်
သော အညစ်အကြေးသည် ဒိဋ္ဌိ၊ ကာမ၊ အဝိဇ္ဇာ ဟူ၍သုံးပါးရှိ၏။ ထို
သုံးပါးတို့တွင်လည်း တစ်ပါးတစ်ပါး၌- ၁။ အနုသယဘုံ ၂။ ပရိယုဋ္ဌာနဘုံ
၃။ ဝီတိက္ကမဘုံဟူ၍ ဘုံသုံးဆင့်ရှိ၏။

အနုသယဘုံ။ ။ စိတ်သန္တာန်၌ အစဉ်အမြဲ **(ကိန်း)**နေသော
အညစ်အကြေးသုံးပါးသည် အနုသယဘုံမည်၏။

ပရိယုဋ္ဌာနဘုံ။ ။ အာရုံခိုက်မှုရှိသောအခါ **(မနောကံ)**ကိစ္စနှင့် ထကြွလာသော အညစ်အကြေးကြီးသုံးပါးသည် ပရိယုဋ္ဌာနဘုံမည်၏။

ဝိတိက္ကမဘုံ။ ။ ခက်ထန်သောင်းကျန်းခြင်းသို့ရောက်သဖြင့် **(ဝစီကံ ကိစ္စ, ကာယကံ)**ကိစ္စတို့နှင့်ထကြွလာသော အညစ်အကြေး သုံးပါးသည် ဝိတိက္ကမ ဘုံမည်၏။

ထိုသုံးပါးတို့တွင်-**(ကာယကံ, ဝစီကံဟူသောအကြမ်း)**သည် **(မနောကံဟူသောအလတ်)**မှဖြစ်ပွား၏။ **(မနောကံ)**ဟူသောအလတ် သည် စိတ်အစဉ် ကိန်းဝပ်၍နေသော **(အနု)**မျိုးမှဖြစ်ပွား၏။ အလတ် အကြမ်းတို့ကို ပယ်ရှားသော်လည်း အနုမျိုးမပြတ်က တဒင်္ဂိယသပယ်ရှား နိုင်၏။ မကြာမီ အနုမှ အလတ် အကြမ်းဖြစ်ပွားလာ၏။ အနုမျိုးကို အကုန် နုတ်ပယ်ပစ်သည်ရှိသော် အလတ် အကြမ်းတို့သည် မဖြစ်လာကြကုန်ပြီ။

သင်္ခါရ ၂-မျိုး။ ။ သင်္ခါရဆိုသည်ကား စိတ်ကိုပြုပြင်မှုတည်း။ စိတ်ကိုပြုပြင်မှုသည်-အခိုက်အတန့် **(တဒင်္ဂိ)** တစ်နပ်စာပြုပြင်မှုနှင့် **(နိယာမ)** အဖြစ်သို့ ရောက်အောင် **(ပြုပြင်မှုဟူ၍နှစ်ပါး)**ရှိ၏။

သီလတည်ထောင်မှု

ဒိဋ္ဌိကို အကုန်ပယ်သတ်နိုင်မှ (သီလသည် နိစ္စနိယာမအဖြစ်) စိတ်သန္တာန်၌ တည်နိုင်သည်။ ဒိဋ္ဌိအကုန်မျိုးပြတ်အောင် မပယ်သတ်နိုင် မူကား ရသေ့, ရဟန်းပြုလုပ်နေသော်လည်း တဒင်္ဂိသီလမျှသာ ဖြစ်နိုင်၏။ ယခုဘဝ၌သော်လည်းကောင်း, နောက်နောက်ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း တံငါ မုဆိုး သူခိုး ဓားပြ ပါပအလဇ္ဇီ အဖြစ်သို့ မချွတ်ရောက်ရပြန်၏။

သမာဓိတည်ထောင်မှု

ကာမကို အကုန်ပယ်သတ်နိုင်မှ (သမာဓိသည် နိစ္စနိယာမ အဖြစ်) တည်နိုင်သည်။ ကာမကို အကုန်မပယ်သတ်နိုင်မူကား ရသေ့,

(၆၂)

ရဟန်း၊ ဈာန်ရ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးပြုလုပ်နေသော်လည်း တဒင်္ဂသီလမျှသာဖြစ်နိုင်၏။
ယခုဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊ နောက်နောက်ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း
သားမယားအာရုံ ကာမဂုဏ်အိုးကြီးအဖြစ်သို့ မချွတ်ရောက်ရပြန်၏။

ပညာတည်ထောင်မှု

**အဝိဇ္ဇာကို အကုန်ပယ်သတ်နိုင်မှု (ပညာသည် နိစ္စနိယာမ
အဖြစ်)** တည်နိုင်သည်။ အဝိဇ္ဇာကို အကုန်ပယ်သတ်နိုင်မှုကား ရဟန်း
ပညာရှိ၊ လူပညာရှိ တို့သည် တိုင်းကျော် ပြည်ကျော်ပြုလုပ်နေသော်လည်း
တဒင်္ဂမျှသာဖြစ်နိုင်၏။ ယခုဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊ နောက်နောက်
ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း အန္တရာလအဖြစ်သို့ ရောက်ရပြန်၏။

ဘုရားရှင်တို့၏ဉာဏ်တော်အရာသာ

သတ္တဝါတို့၏စိတ်ကို ကောင်းမြတ်သောအဖို့၌ (**နိစ္စနိယာမအဖြစ်
တည်အောင်**)ပြုမှုသည် မြတ်စွာဘုရားတို့၏ ဉာဏ်တော်အရာသာ
ဖြစ်သည်။ မြတ်စွာဘုရားတို့၏ပွင့်မှုသည် နိစ္စနိယာမလမ်းကို ဖွင့်ခြင်းငှာ
ပွင့်ရ၏။

အာဇီဝဋ္ဌမက သီလ ၂-မျိုး

၁။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ မဆိုက်သော အာဇီဝဋ္ဌမက
သီလသည် တဒင်္ဂသီလသာဖြစ်၏။ တစ်နပ်စားသီလသာဖြစ်၏။ မြတ်စွာ
ဘုရားတို့၏သာသနာ အစစ်မဟုတ်။

၂။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ဆိုက်သော အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ
သည်သာ မြတ်စွာဘုရားတို့၏ သာသနာအစစ်ဖြစ်၏။ ဤသို့ ခွဲ၍ သိလေ။

(ဤတွင် ဘာဝနာဒီပနီပြီး၏။)